

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipalvelutyö

2015

Roosa Kotilehto

IKÄIHMISTEN KOHTAAMISKOKEMUKSIA MATALAN KYNNYKSEN TOIMIPISTEISSÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Roosa Kotilehto

IKÄIHMISTEN KOHTAAMISKOKEMUKSIA MATALAN KYNNYKSEN TOIMIPISTEISSÄ

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää millaisia kohtaamiskokemuksia ikäihmisillä on matalan kynnyksen toimipisteissä. Matalan kynnyksen toimipiste määrittyi tutkimuksessani ikäihmisille suunnatuksi paikaksi, johon oli mahdollista tulla ja olla vapaasti toimipisteen ollessa avoinna. Toteutin tutkimukseni yhteistyössä Fingerroosin säätiön kanssa, jonka toiminta-ajatuksena on edistää ikäihmisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Fingerroosin säätiön ylläpitämät matalan kynnyksen toimipisteet ovat avoinna yhteensä kolmena päivänä viikossa. Säätiön matalan kynnyksen toimipisteisiin kuuluu palvelupiste Tarina sekä korttelikahvitoiminta, joka on osa RAY:n rahoittaman Löytävä-hankkeen toimintaa.

Toteutin laadullisen tutkimuksen, jossa haastattelin yhteensä kuutta 64-90-vuotiaasta Tarinan tai korttelikahvitoiminnan kävijää. Tutkimukseni tarkoituksena oli tuoda ikäihmisten kokemuksia esille, jotta kohtaamiskokemuksista saataisiin uutta tietoa ja toimintaa voitaisiin kehittää asiakaslähtöisempään suuntaan. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, jotka analysoin aineistolähtöisesti sisällönanalyysin avulla. Perehdyin tutkimuksessani kirjallisuuden avulla ikääntymiseen, ikääntyneiden sosiaalisiin kohtaamisiin sekä matalan kynnyksen palveluiden ideologiaan yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Matalan kynnyksen toimipisteiden keskiössä olivat ikäihmisten välille syntyneet kohtaamiset. Kohtaaminen on tutkimuksessani haastateltavien määrittelemänä toisten ikäihmisten tapaamista, toisiin tutustumista, keskustelemista sekä läsnä olemista. Toimipisteiden työntekijät nähtiin taka-alalla kohtaamisten mahdollistajina. Keskeistä toimipisteissä oli vapaaehtoisuus sekä muiden ikäihmisten tapaaminen. Merkittävimpiä kohtaamiskokemuksia tutkimustuloksissani olivat mahdollisuus jakaa samankaltaisia elämäkokemuksia, yksinäisyyden kokemuksen lieventyminen sekä yhteisöllisyyden kokeminen.

ASIASANAT:

Ikäihmiset, Kohtaaminen, Matalan kynnykset palvelut

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of social services | Social service work

2015 | 49+3

Tiina Laakso

Roosa Kotilehto

ENCOUNTER EXPERIENCES OF SENIORS AT LOW-THRESHOLD SERVICE POINTS

The goal of my study was to find out what kind of encounter experiences seniors have at low-threshold service points. A low-threshold service point was defined in my study as a place directed at seniors where one could come and spend time freely during the place's opening hours. My study was conducted in collaboration with the Fingerroos Foundation, whose operating principle is to promote the mental and physical well-being of seniors. The low-threshold service points operated by the Fingerroos Foundation are open on a total of three days a week. The Foundation's low-threshold service points include the service point Tarina as well as the neighborhood coffee activity, which is part of the Löytävä project funded by Finland's Slot Machine Association (RAY).

I conducted a qualitative study where I interviewed six visitors to Tarina or the neighborhood coffee activities aged between 64 and 90. The purpose of my study was to draw attention to the experiences of seniors to get more information about encounter experiences and to allow the activities to be developed in a more customer-oriented direction. The interviews were semi-structured thematic interviews, of which I did a material-oriented analysis using the methods of content analysis. Through literature, I familiarized myself during my study with aging, the social encounters of seniors and the ideology of low-threshold services from a social perspective.

At the core of the low-threshold service points were the encounters between seniors. In my study, the interviewees have defined encounters as meetings with other seniors, getting to know others, conversations and presence. The service point employees were seen in the background as people who made encounters possible. The key things at service points were voluntariness and meeting other seniors. The most significant encounter experiences in the results of my study were the opportunity to share similar life experiences, decrease in the feeling of loneliness and experience of community.

KEYWORDS:

Seniors, encounter, low-threshold services

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 IKÄIHMISET	8
2.1 Ikäihmisen määritelmä	8
2.2 Ikäihmisten hyvinvointi ja asema yhteiskunnassa	9
2.3 Tulevaisuuden näkymät	11
3 MATALAN KYNNYKSEN PALVELUT	14
3.1 Matalan kynnyksen palveluiden määrittely	14
3.2 Yhdistys- ja järjestötoiminta vanhustyön kentällä	15
3.3 Fingerroosin säätöön matalan kynnyksen toimipisteet	16
4 KOHTAAMINEN OSANA IKÄIHMISTEN ELÄMÄÄ	18
4.1 Kohtaamisen määritelmä	18
4.2 Ikäihmisten kohtaamispaikat	19
4.3 Ikäihmisten yksinäisyys	20
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS	23
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys	23
5.2 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät	23
5.3 Aineiston käsittely ja analysointi	26
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
6.1 Lähtökotia kohtaamiskokemuksille	31
6.2 Kohtaamiskokemuksia	33
6.3 Kohtaamiskokemusten merkityksellisyys	36
6.4 Tulosten yhteenveto	36
7 POHDINTA	41
7.1 Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi	41
7.2 Kehittämisajatuksia	44
LÄHTEET	46

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun kysymysrunko
Liite 2. Tutkimuksen suostumuslomake
Liite 3. Korttelikahvitoiminta työmuotona

KUVAT

Kuva 1. Väestöennuste 2012–2016. (Tilastokeskus 2012.)

12

KUVIOT

Kuvio 1. Tutkimustulokset.

38

KÄYTETYT LYHENTEET

AUDIT-C	Lyhennetty versio WHO:n kehittämästä AUDIT-testistä (Alcohol Use Disorders Identification Test), joka mittaa riski juomista ja alkoholihaittojen varhaista ilmaantumista (SOT-KAnet 2015.)
Fingerroosin säätö	Markku Juhani Fingerroosin säätö
K1-K3	Haastatteluihin osallistunut korttelikahvitoiminnan kävijä satunnaisesti numeroituna
RAY	Raha-automaattiyhdistys
STM	Sosiaali- ja Terveysministeriö
T1-T3	Haastatteluihin osallistunut Tarinan kävijä satunnaisesti numeroituna
Tarina	Palvelupiste Tarina
WHO	Maailman terveysjärjestö (World Health Organization)

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää millaisia kohtaamiskokemuksia ikäihmisillä on matalan kynnyksen toimipisteissä. Toteutin tutkimukseni yhteistyössä Fingerroosin säätiön kanssa. Säätiön matalan kynnyksen toimipisteisiin kuuluu ikäihmisille suunnatut Palvelupiste Tarina sekä korttelikahvitoiminta, joka on osa RAY:n rahoittaman Löytävä-hankkeen toimintaa. Toimipisteissä ikäihmisillä on mahdollisuus tavata muita ikääntyneitä, keskustella sekä jakaa kokemuksiaan muitten ikäihmisten kanssa.

Toteutin laadullisen tutkimuksen, jossa haastattelin yhteensä kuutta 64-90-vuotiaasta Tarinan tai korttelikahvitoiminnan kävijää. Tutkimukseni tavoitteena oli tuoda ikäihmisten kohtaamiskokemuksia esille, jotta kohtaamiskokemuksista saataisiin uutta tietoa ja toimintaa voitaisiin laajentaa sekä kehittää asiakaslähtöisempään suuntaan. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, jotka analysoin aineistolähtöisesti sisällönanalyysin avulla.

Tutkimukseni etenee perehtymällä kirjallisuuden avulla ikääntymiseen, ikääntyneiden sosiaalisiin kohtaamisiin sekä matalan kynnyksen palveluiden ideologiaan yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Teoreettisen osuuden jälkeen esittelen tutkimuksen toteuttamiseen vaikuttaneet metodologiset valintani sekä esitän keskeisimmät tutkimustulokseni. Tutkimukseni päättyy eettisyyden ja luotettavuuden arviointiin sekä kehittämisehdotuksiin tutkimukseeni liittyen.

2 IKÄIHMISET

2.1 Ikäihmisen määritelmä

Käytän opinnäytetyössäni ilmaisua *ikäihminen* kattamaan eri ikääntyvien ihmisten kirjon. Ikäihmisiksi kutsutaan Suomessa lain mukaan vanhuseläkkeeseen oikeutetussa iässä olevia kansalaisia (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 28.12.2012/980). Vanhuseläkettä ovat oikeutettuja saamaan 65 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset tai Suomessa vähintään kolme vuotta asuneet tai asuvat henkilöt (Kela 2014). Vuonna 2014 ikäihmisiä oli Suomessa jo lähes 1,1 miljoonaa, eli lähes viidennes koko väestöstä (SOTKANet 2015). Vaikka ikääntyminen on jokaiselle subjektiivinen kokemus, on olemassa myös erilaisia määritelmiä luokitella ikääntyviä (Stuart-Hamilton 2000, 20).

Kärnan (2009) mukaan kronologisen iän määritelmä on menettänyt merkitystään jaotella ikäryhmiä nykyisessä yhteiskunnassa. Eläkeläisten joukko on nykyään heterogeeninen, mikä tuo ikäluokitusten nimittelylle haasteita. Sosiaalishistorioitsia Peter Lasslet on luonut ikääntymisen määrittelyyn käsitteet *kolmas* ja *neljäs ikä*. Nämä yleisesti käytössä olevat käsitteet jakavat vanhuuden kahteen, nuorempaan ja vanhempaan, vanhusryhmään. (Kärna 2009, 73.)

Lassletin jaottelussa työiän ja vanhuuden väliin jäänyttä vaihetta kutsutaan usein *kolmanneksi iäksi* (*third age*). Käsitettä kolmas ikä luonnehtii lisäksi myös käsitys siitä, että ihminen elää vielä aktiivista ja itsenäistä elämää tarvitsematta paljoakaan ulkopuolisten apua. (Levo 2008, 9., Stuart-Hamilton 2000, 22.) Lasslet ei ole määritellyt tälle vaiheelle tiettyä alkamisikää, vaan ihmiset siirtyvät kolmanteen ikään yksilöllisesti 50-60 ikävuoden kohdilla (Kärna 2009, 74). Varsinaisen *vanhuuden* katsotaan tänä päivänä alkavan vasta noin 80-85-vuotiaana, jolloin toimintakyky on jo suurimmalla osalla alentunut. Vanhuuden vaihetta voidaan myös kutsua käsitteellä *neljäs ikä* (*fourth age*), jolloin ihminen on riippuvainen muista eikä pärjää enää itsenäisesti (Stuart-Hamilton 2000, 22).

Useimmat gerontologit katsovat ikääntymisen alkavan kuitenkin noin 60-65-vuotiaana. Tässä iässä monet fyysiset ja psykologiset vanhenemisprosessit ovat jo havaittavissa. Ikääntyminen on kokonaisuudessaan prosessi, jossa psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista vanhenemista ei voida erottaa toisistaan, vaan ne kulkevat käsikädessä. (Stuart-Hamilton 2000, 43.)

2.2 Ikäihmisten hyvinvointi ja asema yhteiskunnassa

Nykyisin eläkkeelle jäävät ihmiset omaksuvat yhä harvemmin perinteiseen vanhuuteen liittyviä rooleja. Kolmannen iän kansalaiset ovatkin synnyttäneet uudenlaista eläkeläiselämää ja elämäntyylejä. Ikääntyneillä on nykyisin enemmän niin varallisuutta kuin myös henkistä pääomaa verrattuna aikaisempiin sukupolviin. Myös eläkkeelläoloaika on pidentynyt. Samaan aikaan kuin ikääntyneiden määrä kasvaa ja heidän elinikänsä pitenee, myös erilaisten erityisryhmien osuus ikääntyneiden joukossa tulee kasvamaan. Tulevaisuudessa ikäihmisten joukossa tulee olemaan enenemissä määrin esimerkiksi muistisairaita, liikuntarajoitteisia sekä päihdeongelmaisia vanhuksia. (Levo 2008, 9–10.) Yhteiskunnan vanhuutta määrittävät käyttäytymisnormit ovat muuttuneet väljemmiksi ja ikääntyneet 60-vuotiaista 100-vuotiaisiin ovat muodostaneet ikään kuin uuden väestöryhmän. (Levo 2008, 10., Jyrkämä 2001, 269).

Jaon (2012) mukaan yksinasuvien ikäihmisten määrä on lähes kaksinkertaistunut vuosina 1987–2011. Naisten pidempi elinikä on yksi syy siihen, että lähes 80 % yksinasuvista ikäihmisistä ovat naisia. Syynä yksinasumiselle voi olla leskeys, ero, naimattomuus tai puolison siirtyminen laitoshoidon. 75-vuotiaista yksinasuvista lähes 8 % asuu puutteellisesti varustetussa asunnossa, josta saattaa puuttua joko peseytymistilat tai keskuslämmitys. Puutteellisten asuinolojen lisäksi asunnossa voi myös olla esteettömyysongelmia. (Tilastokeskus 2013.) Kotia pidetään kuitenkin lähes kiistatta ikäihmisen tärkeimpänä ympäristönä ja oikeana paikkana vanheta, ja elää jopa elämänsä loppuun saakka. Monille ikäihmisille koti ja kotiseutu liittyvät tärkeisiin vuorovaikutussuhteisiin läheisten kanssa. Siltalan (2013) mukaan koti on tila, joka luo turvallisuutta ja

jatkuvuutta. (Siltala 2013, 82.) Yhteydet ulkomaailmaan ovat mahdollisen kotiin saadun hoidon ja arjessa selviytymisen lisäksi merkityksellisiä (Tenkanen 2007, 192).

Vuonna 2013 yli puolet (50,7 %) 65 vuotta täyttäneistä tunsu elämänlaatunsa hyväksi (SOTKANet 2015). Kivihuhdan (2015) Ilmariselle tuottaman tutkimuksen mukaan suurin osa 80-vuotiaista on elämäänsä tyytyväisiä ja aktiivisia kansalaisia. Puolet tutkimukseen osallistuvista pitivät eläkettään riittävänä, mutta joka neljäs vastanneista rahan riittävyys huoletti paljon. Tutkimuksen mukaan elinvoimaa saatiin perheestä, sukulaisista ja ystävistä. Moni vastanneista kertoi saavansa apua läheisiltä pärjätäkseen arjessa. (Ilmarinen 2015.) 65 vuotta täyttäneistä 10,6 %, 75 vuotta täyttäneistä 20,5 % ja 85 vuotta täyttäneistä 37,6 % oli säännöllisen kotihoidon piirissä vuonna 2014. Kunnan kustantamaa kodinhoidollista apua vuoden aikana sai 65 vuotta täyttäneistä noin joka kymmenes kotitalous, 75 vuotta täyttä noin joka viidennes kotitalous ja 85 vuotta täyttäneistä lähes joka kolmas kotitalous vuonna 2014. (SOTKANet 2015).

Vanhetessa käsitys itsestään muuttuu ja se voi johtaa kokemukseen oman elämän merkityksettömyydestä tai johtaa jopa masennukseen (Tenkanen 2007, 183). Niemelän (2007) mukaan huoli vanhuudessa selviytymisestä on yleisempää vanhuuteen siirryttäessä kuin itse vanhuudessa (Niemelä 2007, 177). Vuonna 2013 65 vuotta täyttäneistä 8,7 % ja 75 vuotta täyttäneistä 10,3 % koki itsensä psyykkisesti merkittävästi kuormittuneeksi. Joka kymmenes 65 vuotta täyttäneistä käytti alkoholia liikaa AUDIT-C kyselyn mukaan vuonna 2013. (SOTKANet 2015.)

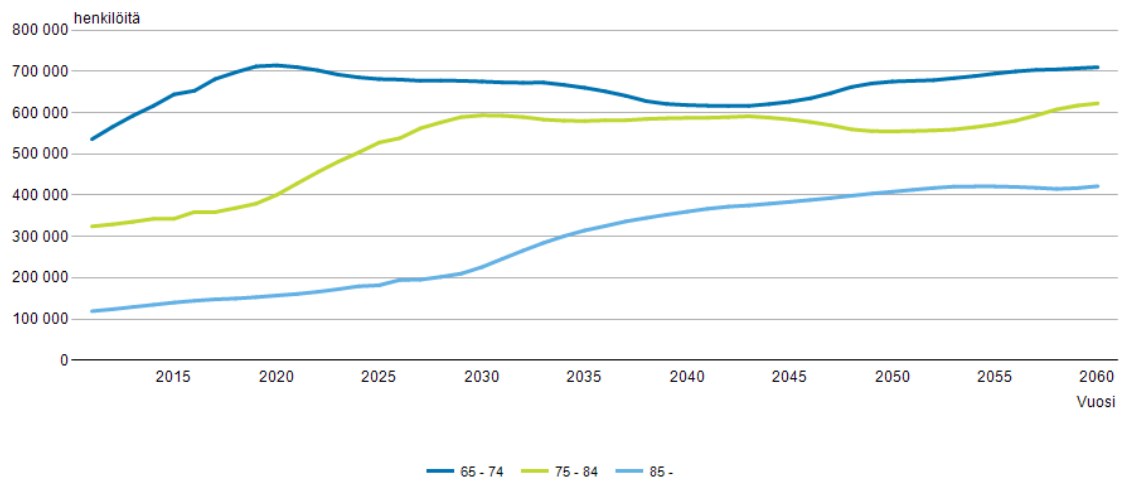
Sosiaalityö voi lievittää vanhusten turvattomuutta takaamalla esimerkiksi vanhusten fyysiset perusedellytykset. Näistä aineellisena resurssina keskeisimpänä on toimeentulosta huolehtiminen eläkkeen muodossa. (Niemelä 2007, 177-178.) Suomessa pienituloisten osuus koko väestöstä on noin 12 %, mutta heidän joukossaan eläkkeensaajat ovat yliedustettuina. Kiljunen (2015) pitää Tilastokeskuksen tulonjakotilastoja (2012) ikäihmisten kannalta huolestuttavina. Tulonjakotilaston mukaan 75-vuotiaat ovat yksi Suomen suurin yksittäinen riski-

ryhmä pienituloisuuden osalta sekä yli 65-vuotiaista 26 % on köyhyysrajojen alapuolella. (Kiljunen 2015, 175, 189–191.)

2.3 Tulevaisuuden näkymät

Suomen väkiluku ja ikäihmisten määrä tulee kasvamaan Tilastokeskuksen vuonna 2012 tuotetun väestöennustuksen mukaan (Kuva 1.). Vuonna 2042 Suomen väkiluku ylittää kuuden miljoonan asukkaan rajan. Yli 65-vuotiaiden osuuden väestöstä arvioidaan nousevan 27 % vuoteen 2040 mennessä ja vuonna 2060 ikäihmisiä olisi jo 29 % väestöstä. Vuosille 2009-2060 suunnatun väestöennusteen mukaan työikäisten määrä alkoi vähenemään jo vuonna 2010, jolloin sotien jälkeiset suuret ikäluokat alkoivat siirtymään eläkkeelle. Ennusteen mukaan vuonna 2060 yli 65 vuotta täyttäneitä olisi jo 1,79 miljoonaa. (Tilastokeskus 2009.) Ikääntyneiden suhteellisen osuuden sekä määrällisen kasvun syitä ovat eliniän piteneminen, lapsikuolleisuuden väheneminen sekä yleisesti ottaen elintason ja hyvinvoinnin kasvu (Jyrkämä 2001, 268). Suomen väestö ikääntyy nopeimmiten verrattuna muuhun Eurooppaan suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään ja alhaisen syntyvyyden vuoksi (Kiljunen 2015, 29).

Väestöennuste 2012 iän ja sukupuolen mukaan 2012 - 2060, koko maa

Kuva 1. Väestöennuste 2012–2016. (Tilastokeskus 2012.)

Ikäihmisten osuus on väestörakenteessa kasvanut vuodesta 1950 kolminkertaiseksi. Samalla kun ikäihmisten suhteellinen osuus muuhun väestöön verrattuna on kasvanut lähes räjähdysmäisesti, ei virallista vanhuseläkkeen ikärajaa ole nostettu vuoden 1961 jälkeen. Vuonna 2003 vanhuseläkeikä määriteltiin joustavaksi, jolloin eläkkeelle voi oikeutetusti jäädä halutessaan 63-68 vuoden iässä. Rapo (2014) uskoo, että eläkeiän korottaminen on mahdollisesti edessä enemminkin tai myöhemmin. Uutta eläkeuudistusta on kaavailtu vuodelle 2017, mutta sen sisällöstä ei vielä tiedetä. Jos eläkeuudistuksessa otettaisiin huomioon elinajanodotteeseen sidottu eläkeikä, nousisi se vuonna 2040 67,2 vuoteen. (Tilastokeskus 2014.) Kiljusen (2015) mukaan keinotekoinen eläkeiän nostaminenkaan ei ole oikea ratkaisu, koska kaikille ikääntyville ei välttämättä ole töitä tarjolla tai he eivät jaksaa työelämän paineita. Eläkeiän nosto voisi pahimmillaan olla yksi ihmisten eläketurvaa heikentävä tekijä. (Kiljunen 2015, 279.)

Vanhuus saattaa olla yksi yhteiskuntamme määrittelevimmistä ilmiöistä tulevaisuudessa, ja vanhuuden että vanhustyön näkökulmia tulisi pohtia jo nyt (Rehn 2014, 35). Esimerkiksi ikäihmisille suunnattujen julkisten lähipalveluiden saata-

vuus tulee mitä todennäköisimmin heikkenemään reuna-alueilla ja palvelut tulevat keskittymään kuntakeskuksiin. Tämä vaikuttaa erityisesti yhteiskunnan niihin ihmisiin, joilla psyykkinen, sosiaalinen, fyysinen ja taloudellinen hyvinvointi on heikentynyt. (Kuokkanen 2013, 52.) Vanhustyön tulevaisuuteen tulevat vaikuttamaan keskeisesti taloudelliset tosiasiat, teknologian kehitys sekä poliittiset linjaukset. Kehitys tulee olemaan hidasta, mutta yksilöiden kohtaaminen ja kyse ihmisten elämästä säilyvät kautta aikojen. Vanhustyön tulevaisuus tulee olemaan jatkumo sille, miten ajattelemme ja teemme nyt, mutta sitä on mahdotonta kuitenkaan ennustaa. (Rehn 2014, 35, 48.) Jämsen ja Kukkonen (2014) painottavat että ikääntymisen ilmiötä tulisi katsoa jatkossa monipuolisemmin ja tarkemmin, ottaen huomioon sen vaikutukset koko yhteiskuntaan. Väestön ikääntymisessä ei ole kyse vain kustannusten kasvamisesta vaan myös positiivisista mahdollisuuksista. (Jämsen & Kukkonen 2014, 17.)

3 MATALAN KYNNYKSEN PALVELUT

3.1 Matalan kynnyksen palveluiden määrittely

Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan mahdollisimman helposti saatavilla olevia ja helposti hakeuduttavissa olevia palveluja (Kaakinen ym. 2003, 60). Määritelmä on kuitenkin moninainen ja käytännössä matalan kynnyksen palveluja määrittävät toiminnan sisältö sekä asiakaskunta. Kokemus palvelun matalasta kynnyksestä on aina subjektiivinen. Toiminnan on tärkeää olla asiakaslähdistä ja saavutettavilla asiakkaan kannalta. Matalan kynnyksen toiminnan mahdollistamiseksi on tärkeää tuntea asiakasryhmä ja sen käyttäytyminen, tarpeet sekä asiakkaiden kokemat esteet käyttää palveluita. (Kaakinen ym. 2003, 60., Leemann & Hämäläinen 2015, 1–2.)

Matalan kynnyksen palveluiden tarkoituksena on saavuttaa asiakkaita, jotka jostakin syystä ovat jääneet palveluiden ulkopuolelle, ja näin lisätä sosiaalista osallisuutta. Pelkästään absoluuttiset kriteerit kuten aukioloajat, sijainti ja maksu eivät ole toimintaa määrittäviä tekijöitä. Ikäihmisille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja tarjotaan useimmiten turvattomuutta ja yksinäisyyttä kokeville ikääntyneille. Tietyn palvelun matalasta kynnyksestä voi kertoa asiakkaiden kokemukset sekä palveluihin hakeutumisen aktiivisuus. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1–2.)

Matalan kynnyksen palveluilla tähdätään varsin pieniin asiakasryhmiin ja käsite voi merkitä eri palveluissa erilaisia asioita (Leemann & Hämäläinen 2015, 4). Yleisimpiä matalan kynnyksen perusominaisuuksia ovat mm. *mahdollisuus spontaaniin ja omaehtoiseen asiointiin ilman ajanvarausta, aukioloaikojen sovitaminen kohderyhmän tarpeisiin, palvelujen maksuttomuus, pyrkimys byrokratian vähentämiseen, mahdollisuus anonyymiyteen, asiakkaan arvostuksen ja oman tahdon korostaminen, vaivattomuus ja vapaus sekä se ettei päihteettömyys, asuinpaikka tai kansalaisuus ole esteenä* (Leemann & Hämäläinen 2015, 4–5. Kork & Vakkuri 2013, 16).

Matalan kynnyksen palvelut ovat vakiintuneet 1990-luvulla Suomeen, kun lama ja hyvinvointivaltion kriisi nostivat kolmannen sektorin asemaa yhteiskunnassa. Matalan kynnyksen palvelut on nähty kolmannen sektorin toimijoiden järjestämänä erillisenä palvelujärjestelmän osana, jonka suurimpana rahoittajana on toiminut RAY. (THL 2015.) Matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen, vahvistaminen ja lisääminen on mainittuna niin Kataisen (2011) kuin Sipilän (2015) hallitusohjelmassa (THL 2015).

3.2 Yhdistys- ja järjestötoiminta vanhustyön kentällä

Järjestöbarometriin vastasi vuoden 2014 alussa yhteensä 457 eri valtakunnallista vanhusyhdistystä. Näistä yhdistyksistä eläkeläisyhdistysten määrä oli 360 ja vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksiä oli 97. Varsinkin eläkeläisyhdistysten osalta kasvuarviot ovat yleisimpien yhdistysryhmien joukossa. Vanhusyhdistyksistä yli 60 % on pysynyt ennallaan, mutta lähes joka kolmas yhdistys aikoi laajentaa toimintaansa kohtalaisesti tai voimakkaasti. Toimintaansa kohtalaisesti tai voimakkaasti supistavien vanhusyhdistysten osuus vaihtelee 6–11 %. (Peltosalmi ym. 2014, 22–23.) Vuonna 2013 aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus 65 vuotta täyttäneistä oli 27,5% ja 75 vuotta täyttäneistä 22,1% (SOTKANet 2015).

Vanhusyhdistyksistä eläkeläisyhdistykset tuottavat harrastus- ja virkistystoimintaa (84 %), vapaaehtoistoimintaa (53 %) sekä tiedonvälitystä (49 %). Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset taas tuottavat asiantuntijuuspalveluita (55 %), palveluntuottamista (59 %) sekä ohjausta ja neuvontaa (54 %). Palkattua henkilöstöä on noin kolmanneksella vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistyksistä. Järjestöjen tulot koostuvat eri avustuksista, asiakaspalvelumaksuista, vuokrista, varsinaisen toiminnan tuotoista, varainhankinnasta tai sijoitus- ja rahoitustoiminnasta. Vanhusjärjestöjen suurin avustustaho on RAY. (Peltosalmi ym. 2014, 31–37, 65–66.)

3.3 Fingerroosin säätiön matalan kynnyksen toimipisteet

Fingerroosin säätiön toiminta-ajatuksena on edistää ikäihmisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Säätiö tarjoaa koulutusta sekä kuntouttavaa pienryhmä- ja yksilötoimintaa, joka ovat suunnattu Turun seudun ikäihmisille ja heidän omaisilleen. Fingerroosin säätiön matalan kynnyksen toimipisteet ovat suunnattu ikääntyneille. Niissä ikäihmisten on mahdollista tavata toisiaan sekä työntekijänä toimiva sosiaali- ja terveysalan ammattilainen tai vapaaehtoistyöntekijä. Säätiö tekee myös tiiviisti verkostoyhteistyötä viranomaisten, järjestöjen, seurakunnan, yritysten ja muiden ikääntyneiden parissa työskentelevien toimijoiden kanssa. (Fingerroosin säätiö 2015.)

Palvelupiste Tarina on avoinna tiistaisin ja torstaisin kahden tunnin ajan. Tarinassa on tarjolla kahvia, ja teemallista ohjelmaa on kerran viikossa. Fingerroosin säätiön toiminnanjohtaja on kuvaillut toimintaa niin, että Tarinassa voi vain olla, kuulla ja kuunnella, kertoa elämäntarinansa, keskustella vapaasti, ideoida toimintaa, sekä mahdollisuus tukeen ja ohjaukseen Tarinassa toimii 1-2 työntekijää: yksi vapaaehtoinen työntekijä sekä toiminnanjohtaja. Toimipiste on aloittanut toimintansa vuoden 2013 lopulla toiminnanjohtajan ideasta. Tarinan toiminta on lähtenyt kehittymään ikääntyneiden toiveiden myötä. (Toiminnanjohtaja Nikulan haastattelu 3.11.2015.) Työntekijän ylläpitämän tilaston mukaan yhtenä toimintakertana on ollut keskimäärin yhdeksän kohtaamista vuonna 2014.

Fingerroosin säätiön Löytävä-hanke (Liite 3. Korttelikahvitoiminta työmuotona) on RAY:n rahoittama etsivän vanhustyön hanke, jonka tarkoituksena on auttaa ikäihmisiä heidän tarvitsemiensa palveluiden pariin. Työntekijöiden työmuotoina ovat kotikäynnit sekä erilaiset matalan kynnyksen toiminnot. Hanke järjestää ikäihmisille matalan kynnyksen korttelikahvitoimintaa perjantaisin puolentoista tunnin ajan tarjoten ikääntyneille kahvia. Korttelikahvitoiminta on alkanut tarveharkintaiselta pohjalta. Löytävä-hankkeen asiakkaat sekä toimipisteen ovelle tulleet ikäihmiset ovat toivoneet paikkaa jossa he saisivat vain olla ilman mihinkään ohjelmaan osallistumista. Löytävä-hankkeen asiakkailla on myös mahdollisuus harjoitella kodin ulkopuolista elämää, muitten kohtaamista sekä ryhmiin

osallistumista korttelikahvitoiminnan avulla, jossa heidät ottaa vastaan tuttu työntekijä. Hankkeen työntekijät ovat kuvailleet toimintaa avoimena yhteisönä, mahdollisuutena hiljaiseen osallistumiseen, yhteisövetoisena toimintana sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen mahdollistajana. Toimipiste on aloittanut toimintansa 2014 alkupuolella. Työntekijän ylläpitämän tilaston mukaan yhtenä toimintakertana on ollut keskimäärin kahdeksan kohtaamista vuonna 2014. (Löytävä-hankkeen työntekijöiden Hallan, Orvaston ja Rahusen haastattelu 28.10.2015.)

4 KOHTAAMINEN OSANA IKÄIHMISTEN ELÄMÄÄ

4.1 Kohtaamisen määritelmä

Mattila (2008) on määritellyt kohtaamisen toista ihmistä kohti käymisenä. Aidon kohtaamisen tila syntyy kun ihmisten elämänpiirit löytävät kosketuspinnan keskenään. Aidon kohtaamisen tilassa ihmiset säilyttävät heille kuuluvan elintilansa ja antavat tilaa erilaisuudelle sekä persoonallisuudelle. Ihmisten välisessä kohtaamisessa Mattila (2008) pitää tärkeänä toisen vakavasti ottamista, läsnä olemista sekä asioitten jakamista. Luottamuksellisen ja välittävän ilmapiirin synty-miseksi tarvitaan läsnä olemista. Luottamus toimii Mattilan mukaan ikään kuin avaimena sille, että ihmiset haluavat jakaa elämäntarinansa toistensa kanssa. Vain arvostavassa ja kunnioittavassa ilmapiirissä on mahdollista saada aikai-seksi onnistunutta vuorovaikutusta. (Mattila 2008, 12–15.)

Asiakkaan ja työntekijän välisessä kohtaamisessa korostuu asiakkaista lähtöisin oleva dialogisuus, jota voidaan myös kutsua tarinallisuudeksi. Ilman kuulijaa, ei myöskään ole tarinoita joita kertoa. Kohtaamisen ydin löytyy narratiivisuudesta, eli elämäntarinoiden kertomisesta ja jakamisesta. (Palomäki & Toikko 2007, 283.) Miikkulaisen ja Niskasen (2007) mukaan vuorovaikutus ja luottamus li-sääntyvät kansalaisten välillä kun heille järjestetään erilaisia kohtaamisen mah-dollisuuksia (Miikkulainen & Niskanen 2007, 12). Vanhuspalveluista esimerkiksi kotipalveluissa kohtaamisten merkitys on suuri. Tenkasen (1998) mukaan asia-kassuhde on olennaisin asia ikäihmisten kotipalvelun laadun kannalta. Van-husasiakkaitten mukaan työntekijän tunteminen on yksi luottamuksen syntymi-seen vaikuttava tekijä. Vaihtuvat ja tilapäiset työntekijät estävät luottamuksen syntymistä ja tätä kautta auttaminen ja palvelu jäävät pinnalliselle tasolle. (Ten-kanen 1998, 106.)

Kohtaamisen esteitä voivat olla kohtaamisen suorittaminen, neuvominen, hy-väntahtoinen holhoaminen, ylemmydentunto sekä se, että kohtaajat eivät ole valmiita ottamaan vastaan tai jakamaan osaa omasta elinpiiristään. Kohtaami-sia voidaan pitää esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen sekä asiak-

kaan välillä joko onnistuneina tai epäonnistuneina. On mahdollista että kohtaaminen epäonnistuu ja työntekijän on hyvä myöntää se itselleen ja jatkaa uutta yrittämistä. Kohtaamisen niin sanottua onnistumista voidaan mitata arvioimalla miten kohtaaminen onnistuu haastavimmissa vuorovaikutustilanteissa kuten uhmakkaan, aggressiivisen tai ärsyntyneen asiakkaan kohtaamisessa. (Mattila 2008, 12, 14, 20–22.) Maaniitun (1998) mukaan sosiaalihuollossa asiakkaan kohtaamisen esteinä ovat esimerkiksi pitkät jonot, kiire, väsymys ja palveluiden ruuhkautuminen (Maaniittu 1998, 158).

4.2 Ikäihmisten kohtaamispaikat

Kansalaisareena ry:n tuottaman tutkimuksen (2007) mukaan tyypillinen kohtaamispaikka on 1–3 työntekijän ja vapaaehtoisten varassa toimiva sosiaalipalveluita tuottava tai ylläpitävä paikka. Kohtaamispaikkojen hyvinä puolina katsottiin tutkimuksen mukaan olevan toiminnan laadukkuus, sisältö sekä hyvä yhteistyö. Toiminnan haittoina taas koettiin olevan projektiluontoisuus, työntekijöiden tilapäisyys sekä taloudellinen epävarmuus. (Miikkulainen & Niskanen 2007, 4.) Kohtaamispaikkoja on Suomessa tälläkin hetkellä arviolta reilu 200. Järjestöjen katsotaan kohtaavan asiakkaansa heidän omaa kokemusmaailmaansa kunnioittaen sekä tavoitteenaan saada asiakas voimaantumaan ja aktivoitumaan (Murto 2003, 71).

Haarni (2010) tutki osana Ikäinstituutin Vastavuoroisuus, vertaisuus, osallisuus -hanketta kolmen helsinkiläisen eläkeläisten kohtaamispaikkojen toimintaa ja niiden merkityksiä kävijöilleen. Hän kuvailee kohtaamispaikkoja *vapaaehtoisen tekemisen, hyväntahtoisen seurallisuuden ja mielekkään tekemisen areenoiksi* sekä *ikäsyryjinnästä vapaiksi vyöhykkeiksi*. Haarnin mukaan kohtaamispaikkoihin osallistuminen tapahtuu tiivistetysti tapahtumasarjana, jossa osallistujat saapuvat, tekevät, puhuvat ja lähtevät. Kohtaamispaikkoja nimittäviä tekijöitä hänen mukaansa ovat toiminta- ja käytöstapojen tuottama ilmapiiri, kohtaamisen mahdollisuuksien synnyttämät väljät yhteisöt sekä kohtalotoveruudelle ja yhdessä jaetulle tekemiselle perustuva vuorovaikutus. (Haarni 2010, 3–4, 6, 12–13.)

Kohtaamispaikkojen syntymiseksi tarvitaan tilat, joissa ikäihmiset voivat kokoontua ja kohdata toisiaan. Paikkojen olemassaolo mahdollistaa fyysisesti jaetun ja kasvokkain koetun vuorovaikutuksen. Tällaisia vuorovaikutuksen muotoja kohtaamispaikoissa ovat esimerkiksi *ohi käveleminen, vierekkäin istuminen, samassa huoneessa läsnä oleminen, puhuminen sekä ajatusten- ja kokemusten vaihtaminen*. Vuorovaikutusta voi kohtaamispaikoissa tapahtua kahden tai useamman ihmisen välillä ja se voi myös olla toisten kuuntelemista, seuraamista ja katselemista. Tätä kautta rakentuu kohtaamistilanteiden toistuessa yhteisöjä, kun vieraat kävijät alkavat tutustua toisiinsa. (Haarni 2010, 7.)

Kohtaamispaikoissa käymisen syyksi ikäihmiset olivat nostaneet Haarnin (2010) tutkimuksessa esiin omasta hyvinvoinnista huolehtimisen. Moni tutkimukseen osallistuneista koki saavansa arkeensa rytmin ja säännöllisyyttä mielekkään tekemisen parissa. Tutkimukseen osallistuvista useat haastateltavat kuvailivat muita kohtaamispaikkojen tuttavita itselleen tärkeiksi ihmisiksi. Haarnin mukaan kohtaamispaikat tukevat yhteisöllisyyttä ja turvaavat monelle ikäihmiselle osallisuuden. Eläkeläisille kohtaamispaikat sekä niissä syntyvät roolit ja vuorovaikutus ovat tärkeitä. Toiset ovat rooliltaan aktiivisempia kävijöitä, kun toiset taas nauttivat seuraamisesta ja pelkästä mukanaolosta. He saavat kohtaamispaikoista mahdollisuuden kuulua johonkin yhteisöön, kohdata oman ikäisiään, mukavaa tekemistä ja ajanvietettä. Haarni pitää myös vaihtuvan ohjelman ja siihen vapaaehtoisesti osallistumisen mahdollisuutta yhtenä kolmannen sektorin kohtaamispaikkojen rikkautena. Haarni pitää tutkimustaan kuitenkin vain suuntaa antavana ja toteaa, että tutkimusta kohtaamispaikkojen merkityksestä tarvitaan tulevaisuudessa lisää suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle (Haarni 2010, 10, 12–13).

4.3 Ikäihmisten yksinäisyys

Yksinäisyys on subjektiivinen universaali kokemus, jota suurin osa ihmisistä kokee silloin tällöin (Nicolaisen & Thorsten 2012, 143., Saari 2009, 93). Yksinäisyyteen liittyy niin kielteisiä tunteita, tyytymättömyyttä sosiaaliin suhteisiin kuin

erilaisia elämäntilanteita (Tiikkainen 2011, 59). Yksinäisyyttä pidetään yhtenä ikääntyneiden ongelmana. Yksinäisyys ilmiönä kattaa erilaisia puolia kuten yksin asumisen, yksin olemisen, yksinäisyyden kokemuksen ja yksinäisyyden tunteen. Nämä eri ilmiöt tulisi ainakin jossakin määrin erottaa toisistaan ja huomata, että kulttuurissamme yksin oleminen koetaan ajoittain niin tarpeelliseksi kuin myönteiseksi. (Saarenheimo 2003, 103–104.)

Ikäihmisillä yksinäisyyden tunteiden kokemisen altistavia sekä riskitekijöitä ovat fyysiset rajoitteet ja toimintavajeet, tulot, leskenä oleminen, konkreettinen seuran sekä ikätoverien puute, yksin asuminen sekä yhteiskunnan asenteet ikäihmisiä kohtaan (Saarenheimo 2003, 104–105., Nicolaisen & Thorsten 2012, 143). Yleisempiä syitä ikäihmisten kokemalle yksinäisyydelle ovat *sairastaminen ja terveyden heikentyminen, leskeksi jääminen, ystävien ja kumppanin puuttuminen, vajeet toimintakyvyssä, eläkkeelle siirtyminen sekä masennus* (Savikko 2008, 42–43., Duodecim 2012, Nicolaisen & Thorsten 2012, 143., Uotila 2011, 46). Näiden tekijöiden lisäksi myös pitkä etäisyys sukulaisiin, asuinolot sekä perhe-suhteet, kuten oman lapsen stressaava elämäntilanne, ovat syitä jotka aiheuttavat ikääntyneillä yksinäisyyden kokemista (Savikko 2008, 42–43).

Ikääntyneet naiset raportoivat useammin kokevansa yksinäisyyttä kuin ikääntyneet miehet. Yksinäisyys on yleisintä yksinasuvilla sekä ikääntyneillä, jotka eivät ole naimisissa. Myös ikääntyneet joilla on fyysisiä rajoitteita kokevat itsensä useammin yksinäiseksi verrattuna niihin joilla fyysisiä rajoitteita ei ole (Nicolaisen & Thorsten 2012, 143, 145). Yksinäisyyden kokemuksia voi ilmetä ikääntyneillä yksin asumisena, toimintakyvyn huononemisena sekä vaikeutena osallistua tapahtumiin, jossa voisi tavata toisia ihmisiä. Yksinäiseksi itsensä kokevat tuntevat muita useammin myös masennuksen oireita. Siitä huolimatta sosiaalinen eristäytyminen, passiivisuus ja masennus tulee erottaa yksinäisyydestä. (Saaristo 2011, 131., Duodecim 2012.)

Yksinäisyyttä esiintyy kaikissa ikäryhmissä ja kaiken ikäisillä. Yksinäisyyttä esiintyy eniten eläkkeellä olevilla sekä työttömillä. Moision ja Rämön (2007) tutkimuksen mukaan yksinäisyys on kuitenkin vähentynyt kaikissa ikäryhmissä vuodesta 1994 vuoteen 2006. Vuonna 1994 65-74-vuotiaista noin 34 % koki

itsensä yksinäiseksi joko jatkuvasti, melko usein tai joskus. Vuonna 2004 prosenttiosuus oli noin 24 %. (Moisio & Rämö 2007, 393–394, 396.) THL:n mukaan 65 vuotta täyttäneistä 9,4 % ja 75 vuotta täyttäneistä 13 % koki itsensä yksinäiseksi vuonna 2013 (SOTKANet 2015). Vuonna 2008 Ruotsalaisessa tutkimuksessa 40 % 65-75-vuotiasta koki itsensä usein tai joskus yksinäiseksi (Törnsten ym. 2010, 9).

Saarenheimon (2003) mukaan yksinäisyydeltä voi suojata yksikin läheinen ihmissuhde tai pelkästään tunne aidosta kuulumisesta johonkin yhteisöön tai verkostoon (Saarenheimo 2003, 105). Yksinäisyyden moninaisuuden ja lähtökohtien ymmärtäminen auttaa niin ymmärtämään kuin ehkäisemään yksinäisyyttä sekä auttamaan yksinäisyydestä kärsiviä. Tämän myötä myös auttamismenetelmien tulisi olla monimuotoisia, sillä kaikille yksinäisyydestä kärsiville ei sovi samat menetelmät lieventämään yksinäisyyttä. (Tiikkainen 2011, 59.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tehdä empiirinen tutkimus ikäihmisten kohtaamiskokemuksista matalan kynnyksen toimipisteissä. Tutkimukseni kohderyhmäksi valikoituivat Tarinan sekä Löytävä-hankkeen korttelikahvitoiminnan kävijät. Tavoitteenani oli saada toimipisteissä käyvien ikäihmisten kokemukset ja mielipiteet kuuluviksi. Tämän avulla toimintaa voidaan kehittää yhä asiakaslähtöisempään suuntaan ja työntekijät saavat palautetta toiminnastaan. Tutkimustuloksia tullaan myös hyödyntämään Fingerroosin säätiön toiminnan laajentamisessa, sillä säätiö aikoo jatkossa aloittaa useampien matalan kynnyksen toimipisteiden ylläpitämisen. Koen tutkimukseni olevan hyödyllinen, sillä kyseistä aihetta ei juurikaan ole tutkittu.

Tutkimuskysymyksenäni esitän "*Millaisia kohtaamiskokemuksia ikäihmisillä on matalan kynnyksen toimipisteissä?*". Tutkimuskysymykseni lisäksi tarkoituksenani oli selvittää syitä sille miksi ikäihmiset ovat käyneet ja käyvät Tarinassa ja korttelikahvitoiminnassa sekä matalan kynnyksen paikkojen merkitystä ikäihmisten elämässä korostaen tutkimuksessani sosiaalisen kohtaamisten tärkeyttä ikäihmisten näkökulmasta.

5.2 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Valitsin tutkimusmenetelmäkseni kvalitatiivisen tutkimuksen, koska tarkoituksenani oli perehtyä haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin ja pyrkiä ymmärtämään juuri heidän näkökulmaansa ja kokemuksiaan. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on yksi lähestymistapa tutkimusongelmaan, jonka päätarkoituksena on ymmärtää tutkimuskohdetta ja tutkimusilmiötä. Laadullisen tutkimuksen ei ole tarkoitus etsiä yleistettäviä päätelmiä vaan perehtyä aineistolähtöisesti syvälle tutkimusongelmaan ja -ilmiöön. (Hirsjärvi ym. 2004, 127, 170–171 & Hirsjärvi & Hurme 2001, 35.) Laadullisen tutkimuksen avulla on mahdollista löy-

tää tutkimusilmiölle merkittäviä ja usein toistuvia piirteitä yleisemmältä tasolta tarkasteltaessa (Hirsjärvi ym. 2004, 171). Kvalitatiiviselle tutkimukselle on luonteenomaista kerätä rikasta ja moniulotteista aineistoa, joka mahdollistaa laajemman tarkastelun (Alasuutari 1999, 84).

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin haastattelun. Haastatteluun päädyin siksi, että se on joustava menetelmä ja mahdollistaa aidon vuorovaikutustilanteen haastateltavien kanssa (Hirsjärvi ym. 2004, 193). Haastattelun eri tavoista ja menetelmistä valitsin tutkimukseeni sopivimmaksi tavaksi kerätä tietoa yksilöhaastattelulla, jonka toteutin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Yksilöhaastatteluun kuuluu yleensä haastateltavien luoma "terapian" viitekehys, joka tuo haastateltaville oletuksen siitä että heidän oletetaan avautuvan haastattelutilanteessa (Alasuutari 1999, 151). Toivoin myös luovani samankaltaisen skeeman haastattelutilanteeseen, jotta vuorovaikutustilanne itseni ja haastateltavan välillä olisi mahdollisimman avoin. Haastattelut toteutettiin joko Tarinan tai korttelikahvitoiminnan tiloissa joko ennen tai jälkeen toimipisteen aukioloa, jolloin haastattelun toteuttaminen oli ikäihmisille mahdollisimman vaivatonta.

Teemahaastattelulle on luonteenomaista, että tietoa tutkittavasta ilmiöstä saadaan eri teemojen ja aihealueiden kautta. (Hirsjärvi ym. 2004, 197). Teema-alueet helpottavat haastatteluiden etenemistä sekä jäsentämistä erityisesti niukkasanaisten ikääntyneiden haastatteluissa (Elo & Isola 2008, 215). Koin että haastatteluni kulku oli helpommin hallittavissa puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla, sillä puolistrukturoitu teemahaastattelu antaa mahdollisuuden siihen että teemat ovat kaikille haastateltaville samoja (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Valitsemani teemat ja niiden alle kuuluvat haastattelukysymykset muodostuivat teoreettisten käsitteiden avulla, joista suuressa roolissa olivat kohtaamisen ja kohtaamiskokemusten ymmärtäminen. Selvitin ensin itselleni millaisista asioista kohtaaminen koostui, jonka jälkeen osasin luoda teemat. Teemahaastattelukysymykseni (Liite 1. Teemahaastattelun kysymysrunko) koostuivat mahdollisimman avoimista pääkysymyksistä, joitten lisäksi olin luonut useita apukysymyksiä. Loin apukysymykseni siltä varalta etteivät kaikki ikääntyneet olisi ymmärtäneet kysymysteni merkityksiä. Haastateltavat kuitenkin ym-

märsivät kysymykset varsin hyvin, jolloin apukysymysten käyttäminen auttoi haastateltavia kertomaan kokemuksistaan ainoastaan monipuolisemmin.

Kvalitatiivinen aineisto on tekstimuodossa olevaa aineistoa, jota ei voida muuttaa numeeriseen muotoon (Rantala 2015, 109). Itse tuotin tutkimuksessani aineistoa, jossa aineiston tuottamistilanteet eli yksilöhaastattelut, olivat tutkimusta varten järjestettyjä. Haastattelin yhteensä viittä naista sekä yhtä miestä, jotka olivat iältään 64–90-vuotiaita. Tarkoitukseni oli haastatella sellaisia henkilöitä, jotka osaisivat kuvailla kohtaamiskokemuksiaan mahdollisemman monipuolisesti. Siksi valitsin haastateltaviksi sellaisia kävijöitä, joiden tiesin käyneen jo suhteellisen kauan joko Tarinassa tai korttelikahvitoiminnassa. Haastateltavien joukossa oli myös yksi ikäihminen, joka oli löytänyt matalan kynnyksen toimipisteen vasta kuukauden sisällä haastatteluista. Halusin myös kartoittaa mahdollisimman erilaisia kokemuksia, joten päädyin haastattelemaan mahdollisimman eri ikäisiä ja huomioida haastateltavia valikoidessani että joukossa olisi säännöllisesti käyviä ja harvemmin käyviä ikäihmisiä, jotta tutkimustulokset antaisivat mahdollisimman monipuolisen kuvan. Ennen haastattelua toteutin yhden koehaastattelun, jonka avulla pystyin vielä muokkaamaan haastattelurunkoani niin että olisin varma kysymysteni ymmärrettävyydestä.

Koska haastattelun dokumentointi on välttämätöntä tutkimukselle, missä muodossa tahansa, valitsin dokumentointitavakseni nauhoittamisen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 75). Nauhoittamista usein jopa suositellaan teemahaastattelun dokumentointitavaksi, joten koin sen olevan luontevin vaihtoehto. Nauhoittamista pidetään jokseen itsestään selvänä asiana, koska se mahdollistaa vapaamman vuorovaikutustilanteen, kun haastattelijan ei tarvitse käyttää kynää ja paperia. Vaikka haastattelijalla saisi kirjoitettua lähes sanatarkasti haastateltavan puheita, menettää aineisto tärkeitä vivahteita kuten äänenkäytön ja tauotuksen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 75, 92.) Nykypäivänä haastatteluaineisto voidaan kerätä tallentamalla haastattelu nauhurille, tietokoneelle, tabletille tai puhelimelle (Rantala 2015, 110). Päädyin dokumentoimaan haastattelutilanteet nauhoittamalla ne puhelimellani. Olin jo aikaisemmin käyttänyt puhelintani haastattelu-

jen nauhoittamisessa, joten tiesin sen olevan teknillisesti hyvä ja luotettava tapa.

Haastateltavat harvemmin kieltäytyvät haastattelun nauhoittamisesta, vaikka tämäkin mahdollisuus on hyvä muistaa ja varautua haastattelutilanteisiin myös kynällä ja paperilla. Nauhoittamiseen suositellaan suhtautumaan niin ettei siitä tehdä haastateltavalle suurta numeroa vaan asia mainitaan tutkimukselle tärkeänä ellei välttämättömänä seikkana. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 93.) Ikäihmisten kohdalla nauhoittamiseen suostuminen saattaa riippua haastateltavan sosiaalisesta asemasta sekä ammattitaustastaan siinä mielessä, kuinka tottuneita he ovat puhumaan nauhureille. Haastattelun nauhoittamista voi myös perustella oikeusturvakysymyksellä. Nauhoittamisen avulla haastateltavan sanat tallentuvat siinä muodossa kun hän ne sanovat eikä haastateltavan puheet ole haastattelijan muistiin perustuneita oletuksia. (Lumme-Sandt 2005, 129.)

Tutkimukseeni osallistuneet ikäihmiset suostuivat kaikki nauhoittamiseen. Moni unohti jo hetken päästä nauhoituksen olemassaolon eikä se vaikuttanut siihen kuinka avoimesti he vastasivat kysymyksiini. Vain muutama haastateltava jännitti tilannetta, joka kävi ilmi niukkasanaisemmilla vastauksilla haastattelukysymyksiini. Tutkijana hyödyin myös siitä että minulla oli jo entuudestaan kokemusta ikäihmisten haastattelemisesta ja haastattelun nauhoittamisesta, joten en kokenut sitä ongelmalliseksi tutkimuksessani. Halusin kunnioittaa jokaisen haastateltavan mielipidettä varautumalla siihen, että he eivät välttämättä nauhoittamiseen suostuisi. Pidin haastattelutilanteessa myös mukana kynää ja paperia siltä varalta että joku haastateltavista olisi kieltäytynyt.

5.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Tutkimus etenee vaiheittain ensin aiheen hahmottamisesta aineiston keräämiseen, jonka jälkeen aineisto litteroidaan eli puretaan ja lopuksi analysoidaan (Eskola 2015, 185–186). Jatkoisin tutkimusprosessiani aineistonkeruun jälkeen litteroimalla nauhoittamani haastattelut. Litterointi auttaa myös samalla tutustumaan aineistoon alustavasti (Eskola 2015, 186). Aineistoon tutustuminen on

yksi tutkimuksen tekemisen välttämätön vaihe, eikä ennen sitä aineistoa voida analysoida (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143). Haastattelut olivat pituudeltaan noin 25-45 minuuttia pitkiä. Tutkijana minua helpotti se että haastattelut tutkimukseen osallistuvien kanssa pysyivät haastatteluun liittyvissä asioissa, vaikka haastattelutilanteessa oli myös tilaa luontaiselle keskustelemiselle. Hirsjärven ja Hurmen (2001) mukaan yhden tunnin haastattelussa voi mennä noin 4-6 tuntia aikaa litterointiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 140.) Tutkimukseni haastatteluiden litterointiin kului aikaa reilusta kahdesta tunnista yli kolmeen tuntiin. Litteroin haastattelut sanasta sanaan, jolloin yhdestä haastattelusta litteroitua tekstiä tuli keskimäärin 6 sivua.

Teemahaastattelun käsittelyvaiheet alkavat aineiston uudelleen järjestämisestä teemoittain. Tämän jälkeen aloitetaan varsinainen analyysi, tiivistetään aineistoa ja etsitään tärkeimmät kohdat. Lopuksi tutkimuksen tuloksiin liitetään kirjallisuutta ja viimeistellään tulokset. (Eskola 2015, 194–197, 202.) Päätökset aineiston analysointitavasta konkretisoituvat vasta analyysia tehdessä. Aineistojen tehtävä on hypoteesin testaaminen, jolloin tutkimuskysymykseen haetaan vastauksia. Aineistojen avulla ei ainoastaan todenneta aikaisempia epäilyjä vaan tuotetaan myös uusia näkökulmia (Eskola 2015, 188).

Tutkija itse työstää aineistosta analyysinsä ja tulkintansa (Eskola 2015, 186). Tutkimukseni analysointitavaksi muodostui aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Valitsin sisällönanalyysin siksi koska sen tarkoituksena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon sisältäen tarvittavan informaation tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysin katsotaan olevan hyvä tapa käsitellä jopa strukturoimattomaakin aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 108, 103.) Käytin tutkimuksessani sisältöanalyysin aineistolähtöistä suuntausta eli induktiivistä tapaa, koska tarkoitukseni oli luoda uutta tietoa tutkimastani ilmiöstä. Laadullista aineistoa analysoidaan käytännön tasolla lukemalla aineisto useita kertoja läpi, pohdimalla, vertailemalla, tulkitsemalla ja teoriaa liittämällä (Eskola 2015, 110).

Etenin analysoinnissa kolmivaiheisesti soveltaen Milesin ja Hubermanin (1994) kuvaamaa jaottelua. Milesin ja Hubermanin mukaan analysointi alkaa *redusoimalla* eli *pelkistämällä* aineisto, jonka jälkeen aineisto *klusteroidaan* eli *ryhmitel-*

lään, sekä lopuksi luodaan teoreettisia käsitteitä eli abstrahoidaan aineisto. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 108.) Koin helpoimmaksi tavaksi käsitellä aluksi tutkimustuloksia toisistaan erillään. Aloitin pelkistämällä aineistoani pyrkimyksenäni karsia kaiken muun ylimääräisen tekstin, joka ei liittynyt haastattelukysymyksiini. Tämän jälkeen keskityin pelkistämään aineiston niin, että pääsisin lähemmäs tutkimustehtävääni ja löytäisin asioita, jotka vastaisivat tutkimuskysymykseeni. Tässä vaiheessa erotin haastattelun henkilöt koodaten jokaisen omalla värillään ja tulostin pelkistetyt litteroidut tekstit.

Tämän jälkeen aloitin ryhmittelemään aineistoani. Aloitin ryhmittelyn ensin teemojen mukaan ja samalla aloitin aineiston luokittelun, vertailun ja tulkitsemisen koodauksen sekä memojen eli muistiinpanojen avulla. Koodauksen avulla selvitetään aineiston määritelmä ja merkitys. Koodi voi laadullisessa tutkimuksessa olla sana, fraasi tai alleviivaus jonka avulla tutkijalla on mahdollisuus tiivistää aineiston osa tai ydinsisältö sekä määritellä se. Memot eli muistiinpanot toimivat tutkimuksessa osana tutkimisen ja analysoinnin prosessia. (Rantala 2015, 110–111, 114–115.) Kun olin ryhmitellyt aineistoa yhä pienemmiksi ryhmiksi leikkasin ja liimasin litteroituja tekstejä niin että näkisin jokaisen haastateltavat vastaukset allekkain omissa ryhmissänsä. Aineiston ryhmittelyn avulla aloin luomaan tutkimukselleni merkityksellisiä luokkia. Koodaamisen keinona käytin tekstiin tekemiäni alleviivauksia sekä muistiinpanoja, joiden avulla pystyin löytämään samankaltaisia asioita ja merkityksiä tutkittavien vastauksista. Samankaltaisten asioiden avulla löysin luokkia, joita olivat esimerkiksi *kohtaamiskokemusten merkitys, kokemukset ohjelmasta ja ohjelmattomuudesta* sekä *kokemus nimien kertomisesta tai anonymiteetistä*.

Aineiston ryhmittelyn jälkeen siirryin pohtimaan teoreettisten käsitteiden luomista. Abstrahoinnin tarkoituksena on yhdistellä luokituksia ja säilyttää olennainen tieto. Valitun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsityksiä ja edetään johtopäätösten tekemiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111.) Yhdistin tutkimustuloksiani teoreettiseen viitekehykseeni sekä loin käsitteitä esimerkiksi siitä, mitä kohtaaminen tutkimuksessani oli tai millaisia vuorovaikutuksen muotoja tutkimissani matalan kynnyksen toimipisteissä oli. Päädyin lopuksi yhdistämään

tutkimustulokseni haastatteluni teemojen mukaisesti kolmeen ryhmään, jonka sisälle jäi pienempiä kokonaisuuksia, joita haastateltavien suorat lainaukset tukivat. Tarkoitukseni oli aineiston analysoinnin avulla luoda sanallinen selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Eskola 2015, 188). Tuomen ja Sarajärven (2013) mukaan johtopäätösten tekeminen edellyttää empiirisen aineiston liittymistä teoreettisiin käsitteisiin. Johtopäätösten tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään miten haastateltavat ovat vastanneet tutkimuskysymykseen ja olen pyrkinytkin vastaamaan tähän mahdollisimman selkeästi ja moniulotteisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 113.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastattelurunkoni rakentui kolmesta teemasta, joiden avulla pyrin pääsemään tutkittavaan ilmiöön mahdollisimman syvällisesti ja monipuolisesti sisälle. Haastattelukysymykseni löytyvät liitteistä (Liite 1. Teemahaastattelun kysymysrunko). Haastateltavien suorissa lainauksissa kirjain *T* tarkoittaa Tarinan haastateltavaa ja kirjain *K* korttelikahvitoiminnan haastateltavaa. Olen erottanut haastateltavat kirjaimen perässä olevalla numerolla. Ensimmäinen teemani oli *lähtökohdat kohtaamiskokemuksille*, jonka avulla halusin selvittää taustatietoja haastateltavista. Tarkoitukseni oli selvittää miten he päätyivät ensimmäisen kerran Tarinaan tai korttelikahvitoimintaan, miten he kuvailivat ensimmäistä kertaansa ja toimipistettä sekä pyysin heitä kertomaan syitä miksi he ovat käyneet ja mahdollisesti käyvät juuri Tarinassa tai korttelikahvitoiminnassa. Samalla selvitin myös haastateltavien mielipiteitä mahdollisista ohjelmallisista sekä ohjelmattomista kerroista.

Toinen teemani oli *kohtaamiskokemukset*. Kysymykseni suuntautuivat syvällisemmin tutkittavan ilmiön ymmärtämiseen. Selvitin teeman avulla millaisia asioita muiden ikäihmisten kohtaaminen heille merkitsi, ja haastateltavat saivat kertoa tarkemmin kohtaamisistaan. Tarkoitukseni oli myös selvittää mitä mieltä he olivat vaihtuvista kävijöistä sekä nimien kertomisesta tai kertomatta jättämisestä eli anonymiteetistä. Teeman viimeisenä sisältönä haastateltavat saivat kertoa omin sanoin miten he kokivat työntekijän kohdanneen heidät matalan kynnyksen toimipisteessä.

Viimeinen teemani oli *kohtaamiskokemusten vaikuttavuus*. Teema oli kysymyksiltään edellisiä teemoja lyhyempi ja sen tarkoituksena oli myös johdatella haastattelutilanne päättymään. Tässä teemassa selvitin mitä matalan kynnyksen toimipisteessä käyminen on haastateltaville merkinnyt ja onko toimipisteessä käyminen vaikuttanut jotenkin heidän elämäänsä. Pyysin haastateltavia vielä lopuksi kertomaan, jos heillä olisi kehittämisideoita matalan kynnyksen toimipisteistä sekä selvitin aikovatko he vielä jatkossakin mahdollista käydä Tarinassa tai korttelikahvitoiminnassa.

6.1 Lähtökotia kohtaamiskokemuksille

Haastattelin tutkimukseeni yhteensä kuutta ikäihmistä, jotka olivat käyneet joko Tarinassa tai korttelikahvitoiminnassa. Tarinan kävijöistä haastattelin kahta naista ja yhtä miestä, jotka olivat iältään 64-75-vuotiaita. Korttelikahvitoiminnan kävijöistä haastattelin kolmea naista, jotka olivat iältään 81–90-vuotiaita. Viisi haastateltavista asui Turussa ja yksi Turun seutukunnassa. Kaikki haastateltavat olivat yksin asuvia eläkeläisiä ja heidän siviilisäätynsä oli joko leski, eronnut tai naimaton. Kaksi korttelikahvitoiminnan kävijää kertoivat saavansa säännöllisesti kodinhoidollista apua. Haastateltavien lähipiiri koostui joko heidän omista lapsista ja lapsenlapsista tai sisaruksista ja heidän lapsistaan.

Haastateltavat olivat saaneet eri tavoin idean lähteä Tarinaan tai korttelikahvitoimintaan. Kaksi haastateltavista oli lähtenyt Tarinaan lehti-ilmoituksen houkuttelemana ja yksi ystävän johdattamana. Yksi haastateltavista oli ohjautunut korttelikahvitoimintaan Löytävä-hankkeen työntekijän kautta ja kaksi muuta kulkemalla toimipisteen ohi. Toinen haastateltavista kertoi että toimipisteessä olevat työntekijät olivat tulleet kertomaan toiminnasta hänelle kadulla, jonka kautta hän päätti lähteä korttelikahvitoimintaan. Kaikki haastateltavat kuvasivat ensimmäistä kertaansa Tarinassa tai korttelikahvitoiminnassa positiivisena kokemuksena. Ensimmäisestä kerrasta Tarinan haastateltaville oli jäänyt mieleen ystävällinen vastaanotto, itsensä esitteleminen muille kävijöille, tutustuminen sekä keskustelu muiden ikäihmisten kanssa. Korttelikahvitoiminnan haastateltavista ensimmäisestä kerrasta oli jäänyt mieleen uusien ikäihmisten tapaaminen sekä heidän kanssaan seurustelu. Haastateltavien mukaan he ajattelivat ensimmäisen kerran jälkeen löytäneensä paikan, jossa on sopivan kokoinen ryhmä ja samanikäisiä ikäihmisiä, joiden kanssa voisi keskustella. Korttelikahvitoiminta koettiin paikkana jossa ajatukset ja elämäkokemukset kohtaavat samankaltaisen ajatusmaailman omaavilla ihmisillä. Kummankin matalan kynnyksen toimipisteen haastatteluissa mainittiin kävijöiden koostuvan naisemmistöstä.

T2: "Ja se oli ihan tuntu mukavalta porukalta semmonen niinku, semmonen aika matala kynnys ettei oo mittää semmost kauheeta byrokratiaa. [...] Mä nyt ajattelin et tää on tämmönen kiva porukka et tähän on niinku kiva tulla ja ku mä olin just etsinyt jotain semmost kiinnekohtaa et on joku semmonen paikka mihin mennä."

K1: "Että on nyt edes joku paikka mihin voi niinku mennä, joka on niinku aina samaan aikaan ja voi sanna et on kenen kanssa puhua. On vähän saman ikäsi ehkä samal taval, osittain samal taval ajattelevii ihmisii et voi tulla. Ja on sit nuorii ihmisii jotka ymmärtää et vanha nainen ajattelee eri taval ku nuori."

K3: Tuskin tämä 15 henkee enempää tänne kerral tulee et se on semmonen sopiva juttu, et siinä vielä voi jutella yhtä sun toista. Ja ne on ikäihmisii ja niil on takana samanlainen, kuin mä ny sanon elämäntausta tai tommonen noin, ni et on helppo, helppo niitten kans jutella."

Haastateltavat kuvailivat matalan kynnyksen toimipisteiden toimintaa mahdollisuutena tavata muita ikäihmisiä ja tutustua heihin. Haastateltavat näkivät toimipisteiden keskeisenä sisältönä keskustelemisen ja ajatusten vaihtamisen elämäntkokemuksistaan sekä ajankohtaisista että yleisistä asioista. Haastateltavat kokivat saavansa myös olla osallistumatta keskusteluun tai toimintaan niin halutessaan. Tarinaa kuvattiin vapaaehtoiseksi, vapaaksi ja leppoisaksi. Kaikki haastateltavat mainitsivat kävijöiden kertovan muille myös jotakin itsestään. Keskustelun aiheiksi Tarinassa mainittiin ikääntymiseen liittyvät sekä henkilökohtaisemmatkin asiat, joista keskusteltiin kävijöistä riippuen. Tarinan haastatte-
luissa mainittiin myös teemallinen ohjelma, jonka nähtiin virittävän kävijöiden välillä keskustelua positiivisessa mielessä sekä antavan tietoa eri ajankohtaisista asioista ja aiheista. Korttelikahvitoiminnan haastateltavien mukaan korttelikahvitoiminnassa kokoontuu useimmiten samoista ihmisistä koostuva ryhmä, johon saattaa tulla myös uusia entuudestaan tuntemattomia ikäihmisiä. Keskustelu on haastateltavien mukaan korttelikahvitoiminnassa omatoimista ja tapahtuu yleisellä tasolla. Keskustelun aiheena on ollut useimmiten vanhojen asioiden muistelu, jonka koettiin yhdistävän kävijöitä. Haastateltavat kertoivat ettei korttelikahvitoiminnassa keskustella henkilökohtaisista asioista tai politiikasta, eivätkä haastateltavat pitäneet sitä sopivana. Kaikki korttelikahvitoiminnan haastateltavat pitivät toiminnan teemattomuutta hyvänä asiana ja sen edistävän kävijöiden vapaata ja omatoimista keskustelua.

T2: "Sit joku saa esitellä vuorotellen ittens jos haluaa, ja kertoo sit jotain ni moni on kyl tykänny siitäki et sit siin saa niinku saa sitä omaa juttuans kertoo. Ja jos ei oo kauheest kuunteloi ni sit tääl ainakin on joka kuuntelee. Se on aika tärkeä, et tulee niinku kuulluks. Se on tärkeä juttu."

T3: "No pääasia on kai se seurustelu ja jutustelu, ja tietysti sit on hyvä et on usein joku semmonen teema minkä ympäril sitten pyörii. Ja sit on näit, jos sit on kaupunkioipas tai kuka hyvänsä tääl esittelemäs, jonka pohjalt sitte se juttu lähtee liikenteeseen."

K1: "No ku tääl vaihdetaan mielipiteitä, et sitä et ja joskus jotakin et joku kertoo jostakin paikasta mist en ole ollut tietonenkaan et misä voi vanhempikin ihminen käydä. Ni seki on kyl semmost mikä auttais ehkä siihen yksinäisyyteen, ettei se olis niin totaalista, se yksinäisyys."

K3: "Joo, eihän täällä tapahdu oikeestaan mitään muuta kun keskustelua. Toisinaan parempi ihmisiä jotka keskustelee ja toisinaan ei."

Kaikki haastateltavat kertoivat käyneensä matalan kynnyksen toimipisteissä sosiaalisista syistä. Tarinan kävijöistä kaksi kolmesta mainitsi yhtenä syynä yksinäisyyden tai yksin olemisen. Myös ilmapiiri, tunne joukkoon kuulumisesta, pieni ryhmäkoko sekä mahdollisuus jakaa kokemuksia muiden ikäistensä kanssa mainittiin syiksi, miksi haastateltavat ovat käyneet Tarinassa. Korttelikahvitoiminnan haastateltavista kaksi kertoi sosiaalisten syiden lisäksi myös fyysisistä syistä. He kertoivat fyysisen toimintakyvyn rajoittavan heidän liikkumistaan, jolloin korttelikahvitoiminnan helppo saavutettavuus on ollut yhtenä vaikuttavana tekijänä. Sosiaalisia syitä korttelikahvitoiminnassa käyneillä olivat esimerkiksi mahdollisuus keskustella ja vaihtaa ajatuksia muiden ikäihmisten kanssa. Haastateltavien mukaan tunne siitä, että heillä oli jokin "meno", koettiin miellyttäväksi. Korttelikahvitoiminnassa käyminen yhdistettiin myös muihin asioimismenoihin, kuten kaupassa asioimiseen toiminnan jälkeen.

T1: "Soon juur tämä, tämä ilmapiiri. Tämä on semmonen joka, joka houkuttaa ja saa minut nyt tällä hetkellä yksin olevan liikkeelle."

T3: "No se yksinäisyys on tietysti tota johon haluaa välillä päästä irti, ja josta haluaa päästä irti. Onhan nyt sit jotain muutakin et en mä sano et se yksin tämän pohjalta rakentuu."

K1: "No käyn sen takia et mun on aika pitkä, eikä oo kiinnekohtaa. Mul ei oo ketään kenest mä pidän huolta eikä mul oo ketää ketä pitäis munst' huolta."

K2: "No syy minkä takia mä käyn on sen takia että kun on vaikia mennä enää joka paikkaan, yleisiin paikkoihin mis on portaita, ja tänne on helppo tulla. Asun lähellä ni ihan, ihan sen helppouden takia. Ja sit oon tullu sillä tavalla porukka vähän tuttavaks, et tulee sitä keskustelua."

6.2 Kohtaamiskokemuksia

Teemassa haastateltavat kertoivat monia positiivisia asioita, joita muiden ikäihmisten kohtaaminen heille merkitsi. Kaikki haastateltavat kertoivat kokevansa muiden ikäihmisten läsnäolon ja tapaamisen tärkeäksi. Samanikäisten ihmisten kanssa keskusteleminen koettiin luontevana sekä helpompana verrattuna kes-

kustelemiseen nuorempien ihmisten kanssa. Tämän nähtiin johtuvan siitä että ikäihmisillä on useimmiten keskenään samankaltaisia elämäkokemuksia ja täten muiden kävijöiden kokemuksiin oli mahdollista samaistua. Myös tunne siitä ettei ole yksin, ja on joku jonka kanssa, keskustella koettiin tärkeäksi. Samankaltaisten kokemusten jakaminen sekä muihin ikäihmisiin tutustuminen nähtiin myös merkittävänä.

T2: "No se on hyvä et on semmonen mihin voi samaistua. Tääl on kyl käyny nuorempiaki eikä sekä yhtään haittaa. Mäki oon varmaan siit nuoremmast pääst. Mut oon kuitenkin eläkkeel."

T3: "Niin on se tietysti et on vähän samanlaisii kokemuksii sit täst elämän eri tilanteist."

K2: "No, no ainakin näkee samoja vanhoja ihmisiä. [...] Se on mukava seurata ihmisten keskustelua ja tulee keskustelua jostain asiasta mitä ei normaalisesti kotonaa yksinään ainakaan tuu puhuttua, et on seuraa, se on tärkeää."

Se että matalan kynnyksen toimipisteissä on eri kertoina eri kävijöitä nähtiin neutraalina tai positiivisena asiana. Tietämättömyys siitä, ketä paikalla on toimipisteeseen tultaessa, ei haitannut ketään haastatelluista ja he kertoivat sen tuovan vaihtelevuutta. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että se myös lisäsi mielenkiintoa. Tarinan haastateltavat kokivat nimien kertomisen hyvänä asiana. Haastateltavat kertoivat tiedostavansa että nimien kertominen on vapaaehtoista, eikä kävijöiden tarvitse kertoa itsestään mitään sellaista, mitä he eivät halua. Nimien kertominen nähtiin tutustumista ja keskustelemista helpottavana sekä kävijöitä lähentävänä tekijänä. Korttelikahvitoiminnan haastateltavat taas pitivät anonymiteettiä hyvänä asiana. Haastateltavat näkivät sen suojaavan kävijöitä toisista "juoruamiselta", eikä henkilökohtaisten asioiden jakamista nähty tarpeellisenä. Yksi haastateltavista olisi toivonut että tietäisi muiden kävijöiden etunimet helpottaakseen keskustelemista.

T2: "Jos joku ei halua, ni kyl senki ymmärtää. Mut mun mielest se lähentää ihmisiä, et edes etunimen tietää, ja semmonen niinku riippuu mikä tarkoitus on sil ihmisil joka tulee tänne. Mut jos vähän niinku tutustuu vähän sen ihmiseen, ni se lähentää, ettei se oo semmonen ulkopuolinen joku vaa. Et mua ei niinku haittaa kyl yhtään. Se on kuitenkin vapaaehtost."

K2: "Ei, ei tuu mittää nii henkilökohtasii tietoja, eikä kenelläkään. Että se on vaan tällästä yleiskeskustelua että kuka osaa kertoa parhaiten tarinansa ni semmonen se juttu. Ei en mä kaipaa mittää sen läheisempää. Et tää on ihan tämmösenään menee, et on vaihtelua."

Kaikki haastateltavat kokivat että heidät oli otettu hyvin huomioon matalan kynnyksen toimipisteessä, ja he kokivat tulleet kuulluksi jos niin halusivat. Toisten huomioon ottaminen näkyi haastateltavien mukaan keskusteluissa antamalla jokaiselle puheenvuoron sekä kuuntelemalla, mitä muilla oli sanottavanaan. Haastateltavat mainitsivat, ettei oloaan ole tarvinnut tuntea ulkopuoliseksi. Haastateltavien mukaan he olivat saaneet myös seurata ja kuunnella muita niin halutessaan. Haastattelussa nousi myös esiin, että kävijät ovat kokeneet olonsa hyväksytyiksi sellaisena kuin he ovat ja he kokivat kävijöiden olevan tasavertaisia. Haastateltavat kokivat myös saaneensa olla omana itsenään matalan kynnyksen toimipisteissä.

T1: "Kyllä mä tunnen semmoseks itteni et mut on hyväksytty tähän porukkaan."

T3: "Mielestäni ihan hyvin ei siin oo mittään. Sillon ku on hiljaa ja tahtoo pysyy vähän sivus ni saa olla sivus. Jos sit tahtoo saada ääntä kuuluviin niin kyllä sitä saa, mun käsittääkseni."

K1: "Kyllä sen verran ku halua sanoo ni kyllä se on huomioon otettu."

K3: "Hyväksytää just semmosena kun on. Et ei tarte olla sen fiksumpi kun on."

Haastateltavat ovat kokeneet työntekijöiden läsnäolon matalan kynnyksen toimipisteissä tärkeäksi. Haastateltavien mielestä työntekijän on hyvä olla ulkopuolinen kävijöistä. Työntekijän tärkeimmäksi tehtäväksi mainittiin matalan kynnyksen toimipisteen olemassaolon mahdollistaminen, "järjestyksen" ylläpitäminen sekä keskusteluissa auttavana ja ohjaavana osapuolena oleminen. Haastateltavat kokivat työntekijän kohtaavan heidät ystävällisesti, tuttavallisesti sekä tasavertaisina muihin kävijöihin nähden. Työntekijät ovat myös osanneet ottaa huomioon ikääntymiseen liittyvät erityispiirteet kohtaamisissa haastateltavien mukaan. Haastateltavat mainitsivat etteivät he koe tällä hetkellä tarvitsevansa tukea tai apua työntekijöiltä, mutta uskoivat että voisivat saada tiedollista tukea tai keskusteluapua sekä ohjausta.

T3: "Kyl mun mielest on tärkeetä et on joku semmonen, joka pitää kuria ja järjestyä. Ei nyt kurii, mut kuitenkin. Et on semmonen kokoava voima ja nimenomaan tämmönen joka on sanavalmis ja osaa ottaa ihmiset."

K1: "No mut on ainakin kohdattu hirveen ystävällisesti, luontevasti, eikä pidetty mitenkään epäonnistuneena persoonana, nii. "

K2: "Joo kyl jonkun täytyy olla vetämässä, alkuun ainaki. Ja kahvii kaatamasa. [...] Kyllähän se aina pitäis olla joku semmonen yhteyshenkilö."

6.3 Kohtaamiskokemusten merkityksellisyys

Kysyttäessä haastateltavilta matalan kynnyksen toimipisteessä käymisen merkityksiä, korostui sosiaalisen kanssakäymisen merkitys osana ikäihmisten elämää. Niin Tarinassa kuin korttelikahvitoiminnassa käyminen merkitsi muiden ihmisten tapaamista, seurustelua, mahdollisuutta luoda uusia tuttavuuksia, yksinäisyyden tunteen lieventymistä sekä tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja yhteisöllisyydestä. Tarinan haastateltavat mainitsivat tämän lisäksi esimerkiksi piristyneensä tai saaneensa rohkeutta osallistua keskusteluihin. Korttelikahvitoiminnan haastateltavat kokivat myös tärkeäksi kokemuksen toiminnan säännöllisyydestä sekä tunteen siitä ettei heidän tarvinnut olla yksin, kun he tulivat korttelikahvitoimintaan.

Kaikki haastateltavat toivoivat Tarinan toiminnalta jatkuvuutta ja pysyvyyttä. Haastateltavat kertoivat aikovansa käydä jatkossakin Tarinassa, ja he toivoivat lisää teemallista ohjelmaa, kuten retkiä. Kaikki korttelikahvitoiminnan haastateltavat vastasivat myös aikovansa käydä korttelikahvitoiminnassa myös jatkossa, eikä heillä ollut parannusehdotuksia korttelikahvitoiminnan sisältöön.

T1: "Sanotaan et on helpompi olla tässä yksinäisyydessä, kun tapaa toisia ihmisiä. Tietää varmasti aamulla kun herää et jaaha tänään on taas se päivä kun tapaan toisia."

T3: "No se et on seuraa ja pääsee vähän irti siit yksinäisyydestä."

K1: "Ni mullakin on joku paikka mis mä käyn joka perjantai. No on se joku semmonen henkireikä, semmonen et voi sit jostain asiast puhuta."

K3: "On se simmonen et perjantaist on tullu semmonen päivä et voi jutella ja nimittäin mul on paljon semmost et ku mä olen yksin."

6.4 Tulosten yhteenveto

Tulosten yhteenvedossa kerron keskeisimmät tutkimustulokseni sekä vastaan tutkimuskysymykseeni. Tutkittavat olivat iältään 64-90-vuotiaita ikäihmisiä, joiden siviilisääty oli joko leski, naimaton tai eronnut. Haastateltavia yhdisti se että he olivat Turun seudulla yksinasuvia eläkeläisiä ja ikäihmisiä. Kuudesta haastateltavasta vain yksi oli miespuolinen, joka selittyy sillä että kummankin matalan

kynnyksen toimipisteen kävijöistä murto-osa oli tutkimushetkellä miehiä. Haastateltavat kertoivat käyneensä ja käyvänsä Tarinassa tai korttelikahvitoiminnassa sosiaalisista syistä, joista keskeisimmin esiin nousivat yksinäisyys ja haluta tavata muita ikäihmisiä. Vaikka kyseessä oli avoin teemahaastattelu, olin yllätynyt siitä kuinka samankaltaisia asioita tutkimukseeni osallistuneet ikäihmiset kertoivat kohtaamiskokemuksistaan matalan kynnyksen toimipisteissä. Tarkoitukseni on käsitellä tutkimustuloksista löytämiä keskeisimpiä kohtaamiskokemuksia.

Tutkimustuloksissani kohtaaminen määrittyi monien asioiden kautta. Haastateltavieni mukaan kohtaaminen matalan kynnyksen toimipisteissä oli *muiden ikäihmisten tapaamista, muihin tutustumista, keskustelua, ajatusten vaihtoa, kuulluksi tulemistä, arvostuksen kokemista, läsnä olemista ja asioitten jakamista*. Kohtaamiseen kuului myös muiden ihmisten seuraaminen eikä keskusteluisa tarvinnut olla aktiivisesti mukana. Tutkimukseni matalan kynnyksen toimipisteistä löytyi samoja nimittäviä tekijöitä kuin Haarnin (2010) tutkimissa kohtaamispaikoissa. Näitä olivat esimerkiksi kohtaamisten synnyttämät väljät yhteisöt ja kohtalotoveruudelle perustuva vuorovaikutus. Tämä näkyi haastateltavien kertomuksina siitä, että he kokivat uusien tuttavuussuhteiden muodostumisen palkitsevana ja usealla oli kokemuksia samankaltaisten elämäkokemusten jakamisesta muiden kävijöiden kanssa. Myös mahdollisuus johonkin yhteisöön kuulumisesta näkyi haastateltavien vastauksissa. (Haarni 2010, 6, 12.)

Vastatakseni tutkimuskysymykseeni mahdollisimman ymmärrettävästi, olen luonut kuvion (Kuvio 1. Tutkimustulokset.), jonka avulla tuon esiin ikäihmisten keskeisimmät kohtaamiskokemukset tutkimissani matalan kynnyksen toimipisteissä. Kaavion on tarkoituksena selkeyttää tutkimustuloksia, jonka jälkeen käyn niitä sanallisesti läpi ja avaan tutkimusilmiötäni luoden yhteenvedon tutkimustuloksistani.

Kuvio 1. Tutkimustulokset.

Tutkimuksessani esiin nousseet kohtaamiskokemukset olivat jokaisen henkilökohtaisia kokemuksia, joihin sekoittui haastateltavien puheissa myös se miten he kokivat että kävijät tulivat myös ylipäättään kohdatuiksi. Tutkimissani matalan kynnyksen toimipisteissä kävijät olivat suuremmaksi osaksi samoja satunnaisia kävijöitä, mutta aina mukaan saattoi tulla entuudestaan tuntemattomia ikäihmisiä. Kohtaamiset matalan kynnyksen toimipisteissä koettiin kaikin puolin miellyttäviksi. Haastateltavien mukaan entuudestaan tuntemattomien ikäihmisten kohtaaminen oli helppoa ja he suhtautuivat siihen positiivisesti tai neutraalisti. Haastateltavien mielestään uusien ikäihmisten tapaaminen piti yllä mielenkiintoa käydä matalan kynnyksen toimipisteessä. Keskustelu muiden ikäihmisten kanssa koettiin luontevaksi ja helpommaksi verrattuna nuorempien henkilöitten kanssa keskustelemiseen. Haastateltavat kokivat että kävijöitä yhdisti samankaltaiset elämäkokemukset ja osaksi samankaltainen ajatusmaailma, joka oli kytköksissä ikääntymiseen. Toisten ikääntyneiden läsnäolo sekä elämäkokemusten että ajatusten jakaminen nähtiin tärkeinä matalan kynnyksen toimipis-

teen kohtaamiskokemuksena. Läsnäolo on yksi luottamuksellisen ja välittävän ilmapiirin syntymisen ehto (Mattila 2008, 13). Elämäkokemusten jakaminen mahdollistaa "kohtalotoveruudelle" ominaisen vuorovaikutuksen, jota Haarni (2010) pitää yhtenä kohtaamispaikkoja nimittävänä tekijänä (Haarni 2010, 6).

Matalan kynnyksen toimipisteiden olemassaolo mahdollistaa eri vuorovaikutusten muotojen syntymisen kävijöiden välillä. Tutkimuksessani näitä vuorovaikutuksen muotoja olivat *läsnä oleminen, keskusteleminen, ajatusten- ja kokemusten vaihtaminen* sekä *saman fyysisen tilan jakaminen*. Kun vuorovaikutusta ja kohtaamisia syntyy kävijöiden välillä toistuvasti, syntyy väliä yhteisöjä. (Haarni 2010, 6–7.) Haastateltavat kokivat kuuluvansa Tarinan tai korttelikahvitoiminnan väljään yhteisöön, joko löyhemmin tai vahvemmin. Yhteisöllisyyden kokemus näkyi haastateltavien puhuessa ryhmään kuulumisesta sekä kävijöistä "me"-muodossa. Tunne ja kokemus yhteisöön kuulumisesta on tärkeää, sillä se voi suojata myös yksinäisyydeltä (Saarenheimo 2003, 105). Yhteisön muodostuminen ja yhteisöllisyys näkyivät myös kokemuksina tuttavapiirin laajentumisesta. Uusien tuttavuussuhteiden syntyminen koettiin erityisen palkitsevana.

Tutkimuksen matalan kynnyksen toimipisteiden ilmapiiri koettiin arvostavana. Mattila (2008) pitää arvostavaa ja kunnioittavaa ilmapiiriä yhtenä onnistuneen vuorovaikutuksen ehtona (Mattila 2008, 15). Arvostava ilmapiiri koostui tutkimuksessani kävijöiden vapaaehtoisuudesta ja oman persoonallisuuden ja henkilökohtaisen tilan kunnioittamisesta. Erilaisuuden hyväksyminen ja persoonallisuuden kunnioittaminen kuuluvat aidon kohtaamisen tilaan (Mattila 2010, 13). Haastateltavat kokivat että heidän persoonallisuutta ja erilaisuutta oli kunnioitettu, joka näyttäytyi *kokemuksena kuulluksi tulemisesta, mielipiteitten kunnioittamisesta* sekä *tunteesta voida olla oma itsensä*. Anonymiteettiä ja nimien kertomista yhdisti tunne siitä, että se koettiin omana valintana jota kunnioitetaan.

Matalan kynnyksen toimipisteisiin oli kävijöiden mielestä kynnyksetöntä tulla ja niiden koettiin tukevan vapaaehtoisuuden kokemista. Toimipisteeseen tultiin omasta halusta eikä kävijät olleet velvollisia ilmoittamaan milloin tulisivat seuraavaksi. Myös osallisuuden koettiin olevan vapaaehtoista. Hiljainen osallistuminen toteutui haastateltavien mukaan mahdollisuutena seurata muita ja vain

olemalla samassa tilassa. Haastateltavat kokivat myös tulevansa kohdatuksi tasavertaisina, niin toisten kävijöiden kanssa kuin työntekijöiden osalta. Kohtaamiset työntekijöiden kanssa koettiin onnistuneiksi. Heidän luonnehdittiin kohtaavan kävijät tasavertaisuuden lisäksi ystävällisesti ja luontevasti. Työntekijöiden rooli nähtiin taustalla toimipisteiden mahdollistavana voimavarana.

Haastatteluihin osallistuneista enemmistö mainitsi tuntevansa itsensä yksinäiseksi. Yksinäisyyden tunteiden kokemisen altistavia tekijöitä haastateltavilla olivat leskeys, naimattomuus, fyysiset rajoitteet, konkreettinen seuran ja ikätoverien puute sekä yksin asuminen (Saarenheimo 2003, 104–105., Nicolaisen & Thorsten 2012, 143). Yhtenä keskeisimpänä tutkimustuloksena pidänkin sitä että *yksinäiseksi itsensä kokeneet kertoivat matalan kynnyksen toimipisteissä tapahtuvien kohtaamisten lieventävän yksinäisyyden tunnetta ja yksinäisyyden kokemista vähintäänkin väliaikaisesti.*

7 POHDINTA

7.1 Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimuksen on tarkoituksenmukaista olla prosessorientoitunutta, jossa aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Tutkimuksen eri elementit kuten tutkimustehtävät, teorian muodostuminen, aineistonkeruu- ja analysointimenetelmä kehittyvät joustavasti tutkimuksen edetessä niin että tutkija tiedostaa tutkimuksen kehittymisen, jolloin kyseessä on eräänlainen oppimistapahtuma. (Kiviniemi 2001, 68–69.) Aineistolähtöisessä tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnissa huomioidaan koko tutkimusprosessi (Kamk). Oma tutkimusprosessini lähti omista kiinnostuksen kohteista, tutkimuksen aiheen valinnasta ja tutkimustehtävän muodostumisesta. Päädyin tutkimuksessani siihen että fokukseni kohdistui kohtaamiskokemusten tutkimiseen ja ymmärtämiseen, jonka pohjalta esitin tutkimuskysymykseni ja tein metodologiset valintani liittyen aineistonkeruu- ja analysointimenetelmään sekä aloitin teoreettisen viitekehyksen luomisen. Tutkimukseni eteni joustavasti. Mitä pidemmälle tutkimusprosessissani pääsin, sitä enemmän aloin ymmärtämään tutkittavieni kohtaamiskokemuksia ja pystyin muodostamaan teoriapohjaa aineistosta nousseiden asioiden ympärille.

Tyypillisiä tutkimuksen luotettavuutta määritteleviä käsitteitä ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Tutkimuksen validiteetti eli pätevyys mittaa sitä onko tutkimus tutkinut ja mitannut sitä mitä on ollut tarkoituksenmukaista tutkia. (Metsämuuronen 2001, 41., Pyörälä 1995, 15.) Sisäisellä validiteetilla viitataan tutkimuksen omaan luotettavuuteen. Onnistuneella tutkimusasemalla, oikealla käsitteen muodostuksella voidaan parantaa tutkimuksen validiteettia. (Metsämuuronen 2001, 41.) Reliabiliteetilla tarkoitetaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Jos tutkimus on reliaabeli tutkija on onnistunut saamaan tutkimustuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia ja ne ovat samalla yleistettävissä. (Pyörälä 1995, 15.) Useimmiten kvalitatiivisen tutkimuksen

ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista etsiä yleistettävää tietoa (Alasuutari 2007, 231).

Yksi tutkimukseni haasteista oli pysyä rajatussa aiheessani. Olisin tutkijana voinut katsoa tutkimaani ilmiötä laajemmin ja tutkia sitä millaisia kokemuksia yli-päättään ikäihmisillä on matalan kynnyksen toimipisteissä. Tällöin teoreettinen viitekehyseni olisi pohjautunut enemmän jo tehtyihin tutkimuksiin ja olisin voinut vertailla niitä omaan tutkimukseeni. Koin haastavaksi rakentaa haastattelurungon niin, että löytäisin spesifejä vastauksia nimenomaan siihen millaisia kohtaamiskokemuksia ikäihmisillä oli, enkä voinutkaan täysin erottaa kohtaamiskokemuksia yleisesti ottaen kokemuksiin matalan kynnyksen toimipisteistä.

Tutkimusaineistoni koostui kuudesta yksilöhaastattelusta, joka on aineistoksi suhteellisen pieni. Aineistonkeruun luotettavuutta kuitenkin lisäsi se, että toteutin koehaastattelun, jonka avulla pystyin arvioimaan vastaako tutkimukseni siihen mihin etsin vastauksia. Tutkimukseni luotettavuutta olisi voinut lisätä se, että haastateltavia olisi ollut enemmän ja haastattelut olisivat olleet kestoiltaan pidempiä. Toisaalta koin hyvänä asiana sen, etteivät haastattelutilanteet paisuneet haastatteluaiheiden yli. Tutkimustulokseni edustavat pitkälti naiskävijöiden kohtaamiskokemuksia ja koenkin että haastateltavien sukupuolijakauma olisi voinut olla tasapuolisempi. Viisi kuudesta haastateltavasta oli naisia, joten miespuolisten kävijöiden kokemuksista ei saatu edustettavaa otosta. Tämä ei kuitenkaan välttämättä heikennä tutkimuksen luotettavuutta, koska tarkoituksenani ei ollut vertailla nais- ja mieskävijöiden kohtaamiskokemuksia, mutta olisi ollut mielenkiintoista tulosten rikkauden kannalta, että sukupuolijakauma olisi ollut tasapuolisempi.

Tutkimuksen tulkintojen todenperäisyyttä voi olla mahdotonta osoittaa. Tämän sijaan on tärkeää, että tutkija tarjoaa raportoinnissa välineet, joilla lukijalle muodostuu käsitys tutkittavan ilmiön uskottavuudesta. (Kiviniemi 2001, 82.) Koen tehneeni metodologisesti onnistuneita valintoja tutkimuksessani. Laadullisen tutkimuksen toteuttaminen vastasi tarpeeseeni saada moniulotteisia tutkimustuloksia, joissa haastateltavat pystyivät kertomaan omin sanoin kokemuksistaan. Valitessani aineiston analyysitavaksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, koen

löytäneen vastauksia tutkimuskysymykseeni sekä luoneen ymmärrettävän ja monipuolisen kuvan ikäihmisten kohtaamiskokemuksista matalan kynnyksen toimipisteissä. Mielestäni avasin tutkimukseni tarkoitusperiä ja tutkimusprosessia niin että lukija saisi ymmärrettävän kuvan tutkimuksen kokonaisuudesta.

Pidin tutkimukseni yhtenä tärkeimpänä osa-alueena toteuttaa eettisesti kestävä tutkimus. Eettisistä kysymyksistä tärkeitä pohdinnan aiheita ovat esimerkiksi ikääntyneen ja haastattelijan vuorovaikutussuhteen luominen, haastateltavien oikeuksien huomioiminen ja anonymiteetin varmistaminen (Elo & Isola 2008, 215). Tarkoitukseni oli tutustua mahdollisimman kattavasti ikäihmisistä sekä heidän haastattelemisesta kertovaan kirjallisuuteen, jonka avulla ymmärtäisin millaisia erityispiirteitä tutkimuksen toteuttamiseen mahdollisesti sisältyisi. Kirjallisuuteen perehtyminen mahdollisti esimerkiksi teemahaastattelurunkoni rakentamisen haastattelutilanteelle edukkaaksi. Koin onnistuneeni luomaan aidon vuorovaikutustilanteen haastateltavien kanssa, jonka johdosta haastateltavat puhuivat hyvinkin avoimesti yksinäisyyden tunteistaan ja kohtaamiskokemuksistaan Tarinassa ja korttelikahvitoiminnassa.

Yksi ihmistutkimuksen tärkeistä eettisistä periaatteista on se ettei tutkimusta tehdä salaa tai vastoin tutkittavien tahtoa (Mäkelä 2006, 364). Ennen haastattelua täytimme haastateltavien kanssa suostumuslomakkeen (Liite 2. Tutkimuksen suostumuslomake) tutkimukseen osallistumisesta. Pidin tätä eettisesti tärkeänä tutkimusvaiheena. Haastateltavat sitoutuivat suostumuksen myötä tutkimukseeni ja uskon luoneeni heille turvallisuuden tunteen siitä, että käsitelisin heidän tutkimustuloksia täydellisen luottamuksellisesti, ja varmistaisin heidän vapaaehtoisuutensa ja anonymiteettinsä kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Näin ollen he pystyivät puhumaan haastattelutilanteessa avoimesti ja rehellisesti. Mielestäni oli eettisesti tärkeää saada tutkimukseen osallistuvien suostumus myös siihen että heidän sanomisiaan käytettäisiin suorina lainauksina tutkimuksen elävöittämisen vuoksi. Suostumuslomakkeen täyttäminen toi myös minulle tutkijana turvaa tietää että voin käsitellä tutkimusaineistoani tutkimukselleni oleellisella tavalla luotettavuuden nimissä. Haastatteluun valitsemistani suorista lainauksista osa on hyvin henkilökohtaisiakin, mutta koen kuitenkin turvanneeni

jokaisen anonymiteetin ja toteuttaneen tutkimukseni läpinäkyvästi ja eettisesti oikealla tavalla.

7.2 Kehittämisajatuksia

STM:n iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevassa laatusuosituksessa on mainittu tavoitteeksi rakentaa ikäystävällinen yhteiskunta, jossa jokaiselle ikääntyneelle tarjotaan mahdollisuus terveeseen ja toimintakykyiseen ikääntymiseen. Ikäihmisten hyvää arkea vaikeuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi osallistavan ja mielekkään tekemisen puute, yhteiskunnan kielteiset asenteet, yksinäisyys sekä palveluiden ja ennalta ehkäisevän toiminnan riittämättömyys. Terveen ikääntymisen avulla mahdollistetaan ikääntyneiden täysivaltainen osallistuminen yhteiskunnassa, parannetaan ikääntyneiden elämänlaatua sekä tuetaan työurien pidentymistä. Tämän myötä myös sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve vähenee ja vaikutukset ulottuvat julkisen talouden kestävyYTEEN saakka. (Sosiaali- ja Terveysministeriö 2013, 15, 19, 24.) Tutkimukseni tulosten myötä näenkin, että matalan kynnyksen toimipisteiden mahdollistaminen ja niiden lisääminen ympäri Suomea olisi erittäin tärkeää ikäihmisten hyvinvoinnin kannalta. Hyvinvoinnin ja osallisuuden lisääminen sekä yksinäisyyden lieventäminen eivät välttämättä vaadi suuria aineellisia resursseja.

Matalan kynnyksen toimipisteiden ja kohtaamisten mahdollistaminen onnistuisi mielestäni parhaiten kolmannen ja julkisen sektorin yhteistyöllä. Julkinen sektori pystyy tarjoamaan useasti isommissa kunnissa päiväkeskuksen tyyppisiä kohtaamispaikkoja, joihin on yhdistettynä monenlaista toimintaa ja palveluohjausta. On tärkeää että tarjolla on isompia päiväkeskuksia, joissa eri toiminnot ovat yhdistettyinä, ja ikäihmisten on mahdollista kohdata toisiaan, mutta tämänkin lisäksi tarvitaan pienempiä matalan kynnyksen toimipisteitä, kuten tutkimustuloksistani kävi ilmi. Tällä tavoin voidaan vaikuttaa alueellisesti useamman ikääntyneen hyvinvointiin ja toiminta on asiakaslähtöisempää. Useampien pienempien matalan kynnyksen toimipisteiden olemassaolo mahdollistaa myös heikommissa taloudellisessa sekä fyysisessä asemassa olevien mahdollisuuden osallisu-

teen kun toimipiste sijaitsee mahdollisimman lähellä kotia. Pienemmissä toimipisteissä myös ryhmäkoot eivät kasva niin suuriksi, jota tutkimukseeni osallistuneet ikääntyneet pitivät tärkeänä. Kaupungit ja kunnat voivat mahdollistaa useampien matalan kynnyksen toimipisteiden olemassa olon, joko tarjoamalla tiloja yhdistyksille ja järjestöille, tai järjestämällä toimintaa yhdessä kolmannen sektorin kanssa.

Matalan kynnyksen toimipisteiden on suotavaa myös olla erilaisia, kuten tutkimuksestani kävi ilmi. Fingerroosin säätiö ja Löytävä-hanke pystyvät hyödyntämään tutkimustani toiminnan asiakaslähtöisempään kehittämiseen sekä saavat uutta empiiristä tietoa, jota he voivat hyödyntää käytännön työssään. Tutkimukseni kuitenkin mahdollistaa myös sen, että ikäihmisille suunnattujen matalan kynnyksen toimipisteiden kävijöiden kohtaamiskokemuksia voitaisiin tutkia laajemmin. Myös Haarni (2010) on todennut ikäihmisten kohtaamispaikkoja tutkiessaan että kohtaamispaikoista ja niiden merkityksestä tarvitaan lisää tietoa tulevaisuudessa (Haarni 2010, 13). Kohtaamiskokemuksia voitaisiin tutkia useammassa eri matalan kynnyksen toimipisteissä järjestöjen ja yhdistysten yhteistyöllä kooten ikääntyvien kokemukset yhteen. Esimerkiksi Turussa eri järjestöt ja yhdistykset sekä kaupunki voisivat järjestää foorumin, jossa he voisivat pohtia miten yhteistyöllä voitaisiin mahdollistaa erilaisten ikääntyville suunnattujen matalan kynnyksen toimipisteiden olemassaolo. Tämän avulla olisi mahdollista luoda uusia toimipisteitä eri kaupunginosiin, jonka avulla pystyttäisiin osallistamaan laajemmalta alueelta ikäihmisiä sekä vaikuttamaan heidän hyvinvointiinsa ja elämänlaatuunsa.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus.

Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Vaajakoski: Vastapaino.

Elo, S. & Isola, A. 2008. Ikääntyneiden haastattelun erityispiirteitä. Hoitotiede Vol. 20, no 4/-08, 215-225.

Eskola, J. 2015. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 185-206.

Haarni, I. 2010. Eläkeläisten kohtaamispaikat tekemisen ja tapaamisen yhteisinä. Gerontologia 1/2010, 3-13.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jako, N. 2013. Monet syrjäseudun vanhukset asuvat vielä puutteellisesti. Viitattu 2.3.2015. http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_006.html

Jyrkämä, J. 2001. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.) Lap-suudesta vanhuuteen: Iän sosiologia. 3. painos. Tampere: Vastapaino, 267-323.

Jämsen, A. & Kukkonen, T. 2014. Kohti uutta ikäosaamista. Teoksessa Jämsen, A. & Kukkonen, T. (toim.) Ikä! Moninainen ikäosaaminen. Karelia Ammattikorkeakoulu. Joensuu: Grano Oy, 12-19.

Luotettavuus. Kajaanin Ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.11.2015. <https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Luotettavuus>

Kaakinen, J.; Törmä, S.; Huotari, K. & Inkeroinen, T. 2003. Avustustoiminnan raportteja 10. RAY:n rahoittaman huumeiden vastaisen työn ja matalan kynnyksen palvelujen merkitys. Helsinki: Sosiaalikehitys Oy. Viitattu 10.10.2015. <http://docplayer.fi/842303-Ray-n-rahoittaman-huumeiden-vastaisen-tyon-ja-matalan-kynnyksen-palvelujen-merkitys.html>

Kiljunen, K. 2015. Eläkeläisten taitettu itsetunto, seniorikansalaisena nyky-Suomessa. Porvoo: Bookwell Oy.

Kivihuhta, S. 2015. 15 vuotta eläkkeellä. Viitattu 15.4.2015. http://www.slideshare.net/tyoelake_ilmarinen/15-vuotta-elkkeell-tutkimuksen-tulokset

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 68-84.

- Kork, A. & Vakkuri, J. 2013. Matalan kynnyksen palvelumalli perusturvan palvelualueella. Ylöjärven terveystieteiden jatkokutkimus. Tampereen yliopisto, johtamiskorkeakoulu. Viitattu 15.10.2015.
http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Matalan_kynnyksen_palvelumalli_perusturvan_palvelualueella.pdf
- Kuokkanen, R. 2014. Lähiyhteisön aktivointi yhdessä tekemiseen 2013. Teoksessa Juntunen, A. (toim.) Järjestölähtöiset lähipalvelut. Toimintamalleja käytännön työhön. Sininauha-julkaisut. Sininauhaliitto, 51-60.
- Kärna, S. 2009. Hyvinvoinnin pysyvyyttä ja muutosta kolmannessa iässä. Ikääntyneiden henkilöiden elämäntien seuranta vuosina 1991 ja 2004 Varkauden kaupungissa. Väitöskirja Sosiaalisen ja sosiaalipedagogiikan laitos. Kuopion yliopisto. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja Terveysministeriö 2013. Viitattu 3.11.2015.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110355/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980. 2012. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.10.2015.
http://localhost/www.thl.fi/sokrahttps://www.thl.fi/documents/10531:1787240:Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf:8bc8490c-c2e2-4ad5-ada8-0ce8df65435e
- Levo, T. (toim.) 2008. Ikääntyvän ääntä kuunnellen. Taustamateriaalia ikääntymiseen ja alkoholiin. Sininauhaliitto. Vammala: Kirjapaino Oy.
- Lumme-Sand, K. 2005. Vanhan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvaara, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 125-144.
- Maaniittu, M. 1998. Kohtaamisen ja vuorovaikutuksen lisääminen - tulevaisuuden suuntia sosiaalihuollon laatutyössä. Teoksessa Haverinen, R.; Simonen, L. & Kiikkala, I. (toim.) Kohtaamisia sosiaali- ja terveysalan areenoilla. STAKES raportteja 221. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 153-165.
- Matalan kynnyksen palvelut Suomessa. 2015. THL. Viitattu 10.10.2015.
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra/tutkimustietoa-osallisuudesta/matalan-kynnyksen-palvelut/matalan-kynnyksen-palvelut-suomessa>
- Matalan kynnyksen palvelut. 2015. THL. Viitattu 10.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra/tutkimustietoa-osallisuudesta/matalan-kynnyksen-palvelut>
- Metsämuuronen, J. 2001. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia -sarja 1. Viro: International Methelp Ky.

- Moisio, P. & Rämö, T. 2007. Koettu yksinäisyys demografisten ja sosioekonomisten taustatekijöiden mukaan Suomessa Vuosina 1994 ja 2006. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (2007):4, 392-401.
- Murto, L. 2003. Sosiaali- ja terveysjärjestöt hyvinvointipalveluiden tuottajina. Teoksessa Niemelä, J. & Dufva, V. (toim.) *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhannella*. Jyväskylä: PS-kustannus, 63-85.
- Mäkelä, K. 2006. Sosiaalitutkimuksen eettinen säättely. Teoksessa Hallamaa, J.; Launis, V.; Lötjönen, S. & Sorvali, I. *Etiikka ihmistieteille*. Helsinki: Hakapaino Oy, 360-378.
- Nicolaisen, M. & Thorsten, K. Impairments, mastery, and loneliness. A prospective study of loneliness among older adults. *Norsk Epidemiologi* 2012; 22 (2): 143-150.
- Niemelä, P. 2007. Vanhuus ja turvattomuus. Teoksessa Seppänen, M.; Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä*. Jyväskylä: PS-kustannus, 167-179.
- Palomäki, S-L. & Toikko, T. 2007. Tekemisen ja kohtaamisen ristiriita vanhustyössä. Teoksessa Seppänen, M.; Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä*. Jyväskylä: PS-kustannus, 271-287.
- Peltosalmi, J.; Hakkarainen, T.; Londén, P.; Kiukas, V. & Särkelä, V. 2014. *Järjestöbarometri 2014*. Vaasa: FRAM.
- Pitkälä, K. & Routasalo, P. 2012. Ryhmästä apua vanhusten yksinäisyyteen. Viitattu 10.10.2015.
http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&viewType=viewArticle&tunnus=duo10334
- Pyörälä, E. 1995. Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. Teoksessa Leskinen, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla*. Helsinki: Ykköspaino Oy, 11-25.
- Rantala, I. 2015. Laadullisenaineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 108-133.
- Rapo, M. 2014. Ikärakenne pakottaa keskustelemaan eläkeiästä. Viitattu 20.4.2015. Hyvinvointikatsaus 2/2014. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2014/art_2014-05-26_001.html?s=0
- Saarenheimo, M. 2003. Vanhuus ja mielenterveys. *Arkielämän näkökulma*. Helsinki: WSOY.
- Saari, J. 2009. *Yksinäisten yhteiskunta*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Saaristo, L. 2011. Vanhusten yksinäisyys. Teoksessa Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus, 131-140.
- Savikko, N. 2008. Loneliness of older people and elements of an intervention for its alleviation. Turun yliopiston julkaisuja. Turku: Turun yliopisto.
- Siltala, P. 2013. *Vanhuus. Elämä haluaa tulla elettyksi*. Helsinki: Kirjapaja.

Stuart-Hamilton, I. 2000. The psychology of Ageing. An introduction. 3rd Edition. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Tenkanen, R. 1998. Vanhuksen ja työntekijän kohtaaminen kotipalveluissa. Teoksessa Haverinen, R.; Simonen, L. & Kiikkala, I. (toim.) Kohtaamisia sosiaali- ja terveysalan areenoilla. STAKES raportteja 221. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 99-111.

Tenkanen, R. 2007. Sosiaalityö ja kotona asuvien vanhusten ongelmat. Teoksessa Seppänen, M.; Karisto, A. & Kröger, T. (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-kustannus, 181-192.

Tiikkainen, P. 2011. Yksinäisyys teorioiden valossa. Teoksessa Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus, 59-76.

Tornstan, L.; Rydel, M.; Vik, I. & Öberg, E. 2010. Ensamheten i Sverige 1985-2008. Uppsala: Sociologiska institutionen.

Tulostaulukko. 2015. Tilasto- ja tietopankki Sotkanet.fi. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 6.11.2015.

<https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szbysDYPtTaztDZytK52jze2tgy3NtYztM4zsTb0jTdMMTQzdDPMNgw1BAA=®ion=s07MBAA=&year=sy4rtbR0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uotila, H. 2011. Vanhuus ja yksinäisyys. Tutkimus iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksista, niiden merkityksistä ja tulkinnoista. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Vanhuuseläke. 2014. Kansaneläkelaitos. Viitattu 3.2.2015. http://www.kela.fi/elakeikalahesty_vanhuuselake

Väestöennuste 2009-2060. Tilastokeskus 2009. Viitattu 20.4.2015.

http://www.stat.fi/til/vaenn/2009/vaenn_2009_2009-09-30_tie_001_fi.html

Teema 1. : Lähtökohdat kohtaamiskokemuksille

1. Ikä?
2. Millaisia taustatietoja kertoisit itsestäsi?
 - + *Onko sinulla puolisoa vai oletko leski, eronnut tai naimaton?*
 - + *Ketkä kuuluvat lähipiiriisi?*
3. Mistä sait idean lähteä Tarinaan/korttelikahvitoimintaan?
4. Kerro millainen ensimmäinen kertasi Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa oli, jos muistat
 - + *Oliko Tarinaan/korttelikahvitoimintaan helppo tulla?*
 - + *Mitä ajattelit käynnin jälkeen?*
4. Kerro omin sanoin millaista Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa on?
 - + *Kerro omin sanoin mitä Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa tapahtuu?*
 - + *Millaisista asioista Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa jutellaan?*
5. Miksi käyt tai olet käynyt Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa?
6. Millaista on lähteä Tarinaan/korttelikahvitoimintaan on?
 - + *Odotatko lähtemistä korttelikahveille?*

Teema 2. : Kohtaamiskokemukset

1. Kerro millaisia asioita muitten ikäihmisten läsnäolo merkitsee?
2. Miltä se mielestäsi tuntuu että Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa on eri kertoina eri kävijöitä?
 - + *Tarina: Mitä mieltä olet oman nimesi kertomisesta muille kävijöille?*
 - + *Korttelikahvitoiminta: Miltä tuntuu että kävijät ovat anonyymeina (ei kerrota nimiä)?*
3. Millaista on jutella muitten ikäihmisten kanssa?
4. Kerro miten sinut otetaan huomioon Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa?
 - + *Oletko tullut kuulluksi keskusteluissa halutessasi?*
 - + *Oletko saanut vain olla ja kuunnella halutessasi?*
 - + *Tuntuuko sinusta, että olet saanut olla oma itsesi?*
5. Miten koet työntekijöiden läsnäolon korttelikahveilla?
 - + *Onko se tärkeää tai tarpeellista?*
 - + *Voisiko joku toinen ikäihminen olla vetäjänä?*
6. Kerro miten työntekijä kohtaa sinut korttelikahveilla?
7. Onko sinulla mielestäsi mahdollisuus saada tukea työntekijöiltä, jos sitä tarvitsisit?
 - + *Tiedätkö miten saisit tukea työntekijältä?*

Teema 3. : Kohtaamiskokemusten vaikuttavuus

1. Kerro omin sanoin mitä Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa käyminen merkitsee sinulle?
2. Onko Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa käyminen on vaikuttanut elämääsi jollakin tavalla? Miten?
3. Millaisia odotuksia sinulla on Tarinalle/korttelikahvitoiminnalle?
 - + *Ovatko odotuksesi täyttyneet?*
4. Aiotko käydä vielä jatkossakin Tarinassa/korttelikahvitoiminnassa?
 - + *Miksi aiot tai ei aio käydä?*

SUOSTUMUSLOMAKE

Olen Turun Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Roosa Kotilehto. Toteutan kanssanne haastattelun opinnäytetyöhöni, jonka aiheena on *"ikäihmisten kohtaamiskokemukset matalan kynnyksen toimipisteissä"*.

Haastattelun materiaali käsitellään luottamuksellisesti. Haastattelusta voidaan liittää suoria lainauksia julkiseen opinnäytetyöhöni. Tutkimuksesta ei käy ilmi Teidän henkilöllisyyttänne.

Pyydän teitä ystävällisesti allekirjoittamaan suostumuksenne osallistumisestanne tutkimukseen:

- Olen tietoinen osallistumisestani tutkimukselliseen opinnäytetyöhön
- Osallistun haastatteluun vapaaehtoisesti
- Ymmärrän, että Fingerroosin säätiö voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia

Henkilön allekirjoitus

Nimen selvennys

Paikka, aika

KORTTELIKAHVITOIMINTA TYÖMUOTONA

Korttelikahvitoiminta on käynnistynyt alueellisesta tarpeesta, ikääntyneiden toivoessa avointa, matalan kynnyksen toimintaa alueelle. Toiminta on käynnistynyt vahvasti asiakastarpeiden pohjalta. Kotikäynneillä tehtävässä asiakastyössä nousee usein esille keskeisenä ongelmana yksinäisyys: Elämä on rajoittunut kotiseinien sisälle jo pidemmän ajan jakson ja kynnys lähteä kotoa saati osallistua kodin ulkopuoliseen yksilö- tai ryhmätoimintaan on heille hyvin haasteellista. Löytävä-hankkeen asiakkaiden kokemusten perusteella on noussut esille tarve aidosti matalan kynnyksen toiminnalle - mahdollisuus osallistua ryhmään, jossa ei ole mitään odotuksia tai vaatimuksia. Ei tarvitse pitää liikkunnallisesta toiminnasta, ei bingosta, ei tietovisailuista vaan saisi ihan "vaan olla". Olla sen aikaa, kuin asiakkaasta tuntuu hyvältä. Asiakkaiden on uudessa tilanteessa vaikea lupautua/sitoutua pitkäkestoiseen osallistumiseen tai säännöllisiin tapaamisiin heti toiminnan alussa.

Löytävä - hanke hyödyntää Korttelikahvitoimintaa työmuotona, joka mahdollistaa haasteellisessa asemassa olevan henkilön yhteenkuuluvuuden tunnetta. Korttelikahvitoiminnan avainasioita ovat:

- aidosti matalan kynnyksen toimintaa
- mahdollisuus myös hiljaiseen osallistumiseen
- kokemus osallistumisesta ja sosiaalisuudesta on aina yksilöllinen
- yhteisövetoinen toiminta, ei ohjaaja vetoinen.
- avoin yhteisö
- osallistujan ei tarvitse sulautua "aktiivinen, sosiaalinen seniori" kategoriaan
- oikeus osallistua seuraajan/kuuntelijan roolissa, "olla huomaamaton" (madaltaa kynnystä osallistua, helpottaa ryhmään sitoutumista)
- mahdollisuus osallistua toimintaan itselle mielekkäänä tuntuva ajan (kaikki eivät halua/kykene osallistumaan yhtä kestoisesti kahden tunnin ajan)
- ei ohjattua toimintaa (rajoittaa joiden osallistumista, rajaa/vaikeuttaa myös mahdollisuutta poistua kesken ryhmän)
- paikalla aina asiakkaalle tuttu työntekijä (Löytävän asiakkaat) luo turvallisuutta
- Korttelikahvitoiminta itsessään ei ole ryhmä, vaan se on avoin yhteisö, joka tarjoaa haastavassa elämäntilanteessa olevalle asiakkaille mahdollisuuden osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemukseen.
- Neutraali sisältö

Tapaaminen korttelikahvitoiminnassa sisältää usein sopimuksen myös siitä, että tuttu työntekijä on vastassa (mikäli asiakas kokee sen tarpeelliseksi). Suurimmalle osalle annetaan vain tieto korttelikahvitoiminnasta, mutta tukea tarvitsevien kohdalla tarpeen mukaan tarjotaan mahdollisuus myös harjoitella matkaa ja osallistuminen tuettuna (yhden tai max.2 krt) sekä tutun työntekijän läsnä olo.

Asiakkaat saattavat olla tietoisia eri toiminnoista, mutta pelot, ennakkoluulot tai turvattomuuden tunne ovat estäneet heitä lähtemästä toimintoihin mukaan. Nämä asiakkaat epäilevät omia valmiuksiaan liikkua kodin ulkopuolella. Saattajan turvin he saavat harjoitella matkan turvallisesti ja ovat jokaisessa tapauksessa uskaltaneet osallistua toisenkin kerran. Saattamisen jälkeen ovat huomanneet ryhmään tulon/linja-auton käytön yms. olevan heille mahdollista.

(Löytävä-hanke 2014.)